

PASVALIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS
BENDRASIS PLANAS

II etapas
BENDROJO PLANO KONCEPCIJA

2007

TURINYS

1. RAJONO URBANISTINĖ PLĖTRA.....	4
1.1. Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano uždaviniai.....	4
1.2. Pasvalio rajono teritorijos vystymo veiksniai	5
1.3. Pasvalio rajono vystymo alternatyvos	7
1.3.1. Status quo alternatyva	7
1.3.2. Aktyvios plėtros alternatyva	10
1.4. Gyvenamųjų vietovių sistemos plėtra	13
1.5. Rengtiniai teritorijų planavimo dokumentai	17
2. SAVIVALDYBĖS SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ PLĖTRA.....	19
2.1. Bendrieji savivaldybės bendrojo plano socialinės ekonominės plėtros uždaviniai	19
2.2. Pasvalio rajono teritorijos socialinio ekonominio vystymo veiksniai	20
2.3. Pasvalio rajono vystymo alternatyvų įvertinimas socialiniu – ekonominiu požiūriu.....	21
2.3.1. Status quo alternatyva	21
2.3.2. Decentralizuotos koncentracijos alternatyva	21
2.4. Socialinės – ekonominės plėtros uždaviniai.....	22
2.4.1. Verslas ir investicijos	22
2.4.2. Žemės ūkis.....	23
2.4.3. Kultūra.....	24
2.4.4. Sveikatos apsauga	24
2.4.5. Socialinė rūpyba.....	26
2.4.6. Švietimas	27
2.4.7. Turizmas	28
2.5. Vystymo alternatyvų stiprybių, silpnybių bei galimybių ir grėsmių analizė	29
2.6. Pasiūlymai dėl valstybės rėmimo priemonių derinimo su teritorijų planavimo dokumentais	31
3. RAJONO GAMTINĖ APLINKA	32
3.1. Gamtinio karkaso koncepcija	32
4. RAJONO ŽEMĖS NAUDOJIMAS	35
4.1. Įvadas	35
4.1.1. Rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano uždaviniai.....	35
4.1.2. Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos vystymo veiksniai	35
4.1.3. Bioprodukcinis ūkis	35
4.2. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai	36
4.2.1. Žemės ūkio paskirties žemės naudojimo funkcinis zonavimas	36
4.2.2. Kitų paskirčių žemės, pelkės ir vandens telkiniai.....	43
4.3. Žemės ūkio plėtra ir žemės naudojimas	43
4.4. Gyvenamųjų vietovių ir rekreacinių teritorijų plėtra	46
5. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGA.....	49
5.1. Apsaugos principai	49
5.2. Apsaugos prioritetai	49
5.3. Tvarkybos ir naudojimo principai	50
6. RAJONO SUSISIEKIMO SISTEMA	52
6.1. LR teritorijos ir apskrities bendrųjų planų nuostatos.....	52
6.2. Susisiekimo sistemos plėtros principai ir prioritetai.....	55

6.3. Perspektyvinis automobilizacijos lygis ir transporto srutai.....	57
6.4. Viešojo transporto plėtros koncepcija.....	58
6.5. Geležinkelių plėtros koncepcija.....	60
6.6. Degalinių tinklas.....	60
6.7. Susisiekimo sistemos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai	61
7. RAJONO INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA	62
7.1. Įvadas	62
7.2. Vandentiekis ir vandenvala	63
7.3. Atliekų tvarkymas.....	65
7.4. Elektros tiekimas	66
7.5. Šilumos ūkis	66
7.6. Dujų tiekimas.....	68
7.7. Telekomunikacijos ir ryšiai	68

1. RAJONO URBANISTINĖ PLĖTRA

1.1. Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano uždaviniai

Pagal savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo taisyklės (2004) bendrojo plano uždaviniai yra:

1. Suformuoti savivaldybės teritorijos vystymo koncepciją, nustatyti teritorijos tvarkymo, naudojimo ir apsaugos prioritetus.
2. Tobulinti susiklosčiusią rajono teritorijos erdvinę struktūrą, vystyti jos urbanistinę sistemą.
3. Formuoti miškų ir želdynų sistemas, numatyti užstatytų teritorijų gyvenimo ir aplinkos kokybę gerinančias priemones.
4. Numatyti priemones, užtikrinančias gamtos išteklių racionalų naudojimą, ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtos ir kultūros paveldo objektų išsaugojimą.
5. Plėtoti inžinerinę, susisiekimo ir visuomenės poreikiams tenkinti reikalingą infrastruktūrą.
6. Rezervuoti teritorijas visuomenės poreikiams reikalingų objektų plėtrai.
7. Nustatyti pagrindines tikslines žemės naudojimo paskirtis.
8. Atlikti teritorijos funkcinį zonavimą.

Bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijos metu nustatoma:

1. Teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymo principai.
2. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai.
3. Teritorijos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai.

Rajono teritorijos vystymo erdvinės raidos koncepcija rengiama 20 metų laikotarpiui ir tvirtinama Pasvalio rajono savivaldybės taryboje.

1.2. Pasvalio rajono teritorijos vystymo veiksniai

Atlikus Pasvalio rajono teritorijos esamos būklės analizę ir ją įvertinus, nustatyta, kad erdvinės gyvenamųjų vietovių sistemos vystymo koncepciją nulemia tokie įvardinti veiksniai:

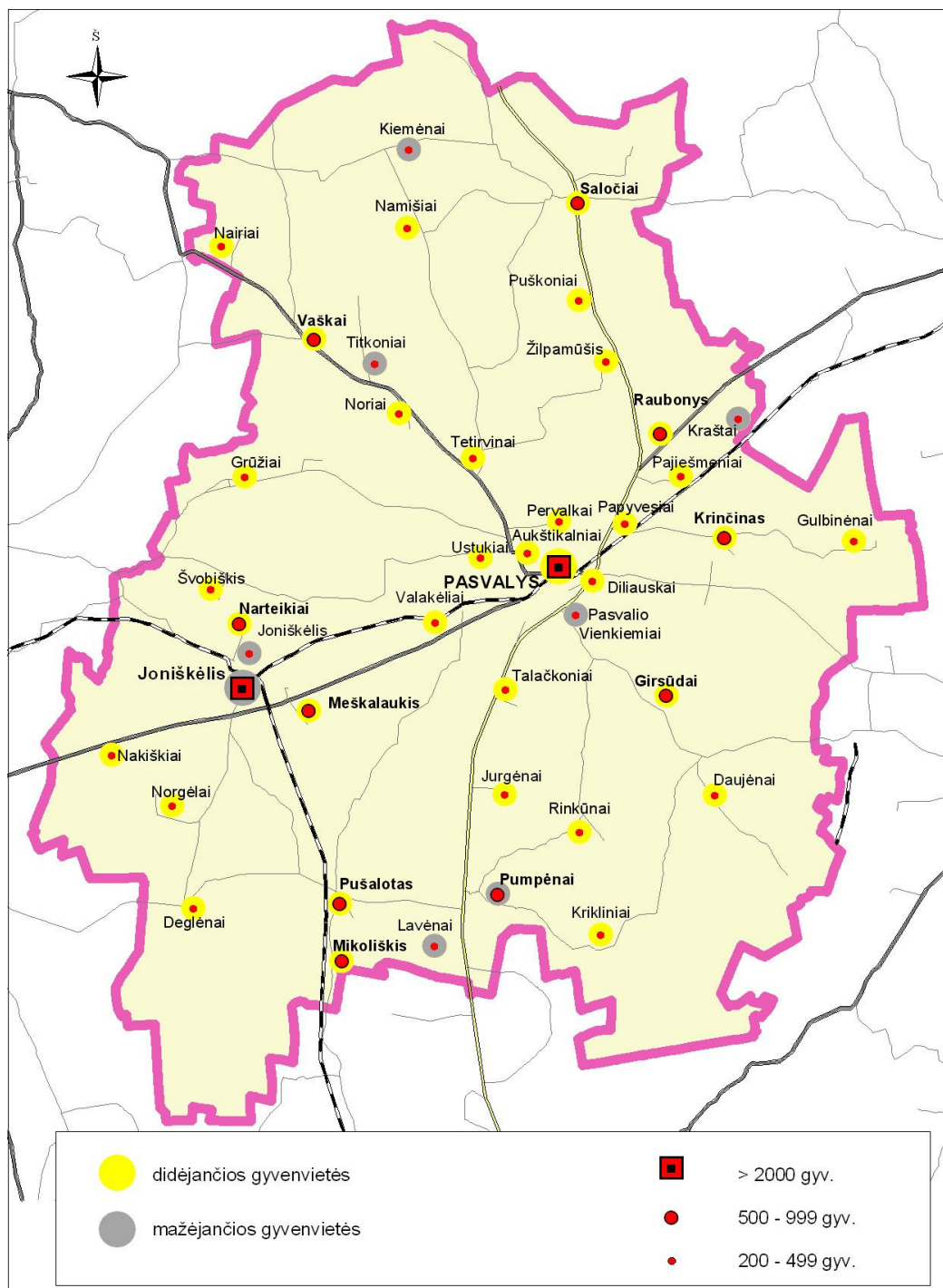
1. Nepalankios gyventojų skaičiaus ir socialinės demografijos struktūros raidos kryptys:

- 1.1. Mažėjantis (2002-2006m.) gyventojų skaičius Pasvalio rajono miestų – 2,8 % per metus, o kaimų – 4,6 % per metus, kurio viena priežasčių 1,77 karto (2005 m.) didesnis neigiamas natūralus gyventojų prieaugis nei vidutiniškai Lietuvoje.
- 1.2. 2003-2005 m. 3,2 % padidėjo gyventojų sluoksnis su aukštuoju išsilavinimu, tačiau jis yra 1,76 karto mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje, o gyventojų sluoksnis su aukštesniuoju išsilavinimu yra 1,06 karto mažesnis nei vidutiniškai šalyje.
- 1.3. Pasvalio rajono savivaldybėje bedarbių skaičius tolygiai mažėjo. 2005 m. palyginus su 2001 m. bedarbių skaičius sumažėjo 53,7 proc. arba 2,2 tūkst. gyventojų. 2005 m. bedarbiai sudarė 9,9 proc. visų darbingo amžiaus gyventojų. Nežiūrint to, šis rodiklis 2,1 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis.

2. Būtinai pokyčiai gyventojų vietovių sistemoje:

- 2.1. Lietuvos teritorijos bendrajame plane numatytas vietinis centras Pasvalys (*a*), nėra pajėgus tinkamai suformuoti rajono gyvenamųjų vietovių sistemą socialinės, ekonominės, inžinerinės infrastruktūros ir kitais požiūriais.
- 2.2. Kaimo gyvenamosios vietovės smulkios, net 78,0 % vietovių yra ne didesnės kaip 50 gyventojų (2001 m. surašymo duomenimis) ir gali tenkinti tik smulkaus žemės ūkio interesus, kaimo gyvenviečių būstai ir teritorijos inžinerinė įranga nusidėvėję, jų masinio atnaujinimo tikimybė mažai tikėtina.
- 2.3. Dauguma vietovių turinčios nuo 50 iki 200 gyventojų 1959 – 2001 metais nyko: iš 36 sumažėjo 24, o tik 12 padidėjo, tai rodo silpną tokių gyvenviečių plėtros potencialą. Tuo tarpu iš 41 gyvenvietės virš 200 gyventojų per tą patį laikotarpį 34 padidėjo, o 7 sumažėjo, tai rodo, kad jų potencialas išlikti ženkliai didesnis.
- 2.4. Perspektyvių gyvenamųjų vietovių sistemos pagrindą gali sudaryti Pasvalio ir Joniškėlio miestai, 9 gyvenvietės (Saločiai, Vaškai, Pajiešmeniai, Krinčinas, Girsūdai, Daujėnai, Jurgėnai, Pušalotas, Pumpėnai) bei kitos kaimo vietovės, turinčios daugiau kaip 200 gyventojų. Jose yra didžiausias institucinis

aprūpinimas ir per pastaruosius du dešimtmečius išsilaikė ar padidėjo gyventojų skaičius (1.1 pav., 1.3 pav.)



1.1. pav. Pasvalio rajono gyvenamųjų vietovių raida.

1.3. Pasvalio rajono vystymo alternatyvos

Pagal Savivaldybių teritorijų bendrųjų planų rengimo taisykles, bendrojo plano rengėjai turi pasiūlyti nemažiau dviejų planuojamos savivaldybės – Pasvalio rajono vystymo alternatyvų.

1.3.1. Status quo alternatyva

Pirmoji, **Status quo**, (esama padėtis, kurią norima išlaikyti ir ateityje) kurios pagrindą sudarytų esama urbanistinė rajono struktūra ir būtų siekiama ją išlaikyti, o kartu ir esamą švietimo, kultūros, sveikatos, socialinės apsaugos, globos ir rūpybos įstaigų tinklą, gerinant teikiamų paslaugų, gyvenamosios aplinkos bei visuomenės erdvių kokybę; skatintų žemės ir miškų ūkio modernizavimą esamose žemėnaudos ir žemėvaldos ribose ir siektų išlaikyti darbo jėgos užimtumą žemės ūkyje. Šia alternatyva užtikrinami nuolatiniai nusistovėję paslaugų ryšiai ir santykiai tarp gretimybių, esamų darbo vietų bei socialinės infrastruktūros objektų pasiekiamumas bei veiklų tęstinumas.

Status quo alternatyvos, įgyvendinimas reikalauja didelių valstybės ir ypač savivaldybės finansinių išteklių, gausaus administruojančio personalo, pasižyminčio vadybiniais gebėjimais. Tam reikalinga:

1. Išlaikyti jaunimą, suteikti jam išskirtines sąlygas mokslui ir darbui.
2. Norint užtikrinti viešosios socialinės bei techninės infrastruktūros paslaugų kokybę, išlaikyti aukščiausios ir aukštos kvalifikacijos darbuotojus, kurie ją kuria.
3. Išlaikyti socialinės ir techninės infrastruktūros objektus, juos atnaujinti, nežiūrint to, kad jų darbas nebus efektyvus dėl išsibarstymo teritorijoje, mažo gyventojų tankio ir per didelio mažų gyvenviečių tinklo tankio.
4. Siekti pagerinti būsto kokybę, užtikrinant jo aprūpinimą inžinerine infrastruktūra visose gyvenvietėse. Dėl dalies gyvenviečių mažėjimo, didelių atstumų tarp vartotojų, investicijos į inžinerinę infrastruktūrą nebus efektyvios.
5. Išlaikyti visas esamas mokyklas, sveikatos priežiūros įstaigas, bibliotekas pagerinant sąlygas jose, o dėl neigiamų demografinių tendencijų tai būtų neracionalu.

Pasirinkus status quo alternatyvą iš esmės bus siekiama gerinti esamos urbanistinės administracinės struktūros kokybę, tai pareikalaus didelių finansinių išteklių. Tokia savivaldybės bei remtinių objektų sklaida lems Pasvalio rajono vystymosi tempų atsilikimą nuo kitų sparčiau plėtojamų, labiau koncentruotą urbanistinę struktūrą turinčių ar siekiančių Lietuvos rajonų, nes gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos kaimo vietovėse net 3,6 karto didesnės nei Lietuvos vidurkis.

Pasvalio rajono patrauklumą investicijoms lems ne vien esamos socialinės, ekonominės ir urbanistinės bei teisinės ir administracinės sistemų raida, bet ir kiti veiksniai:

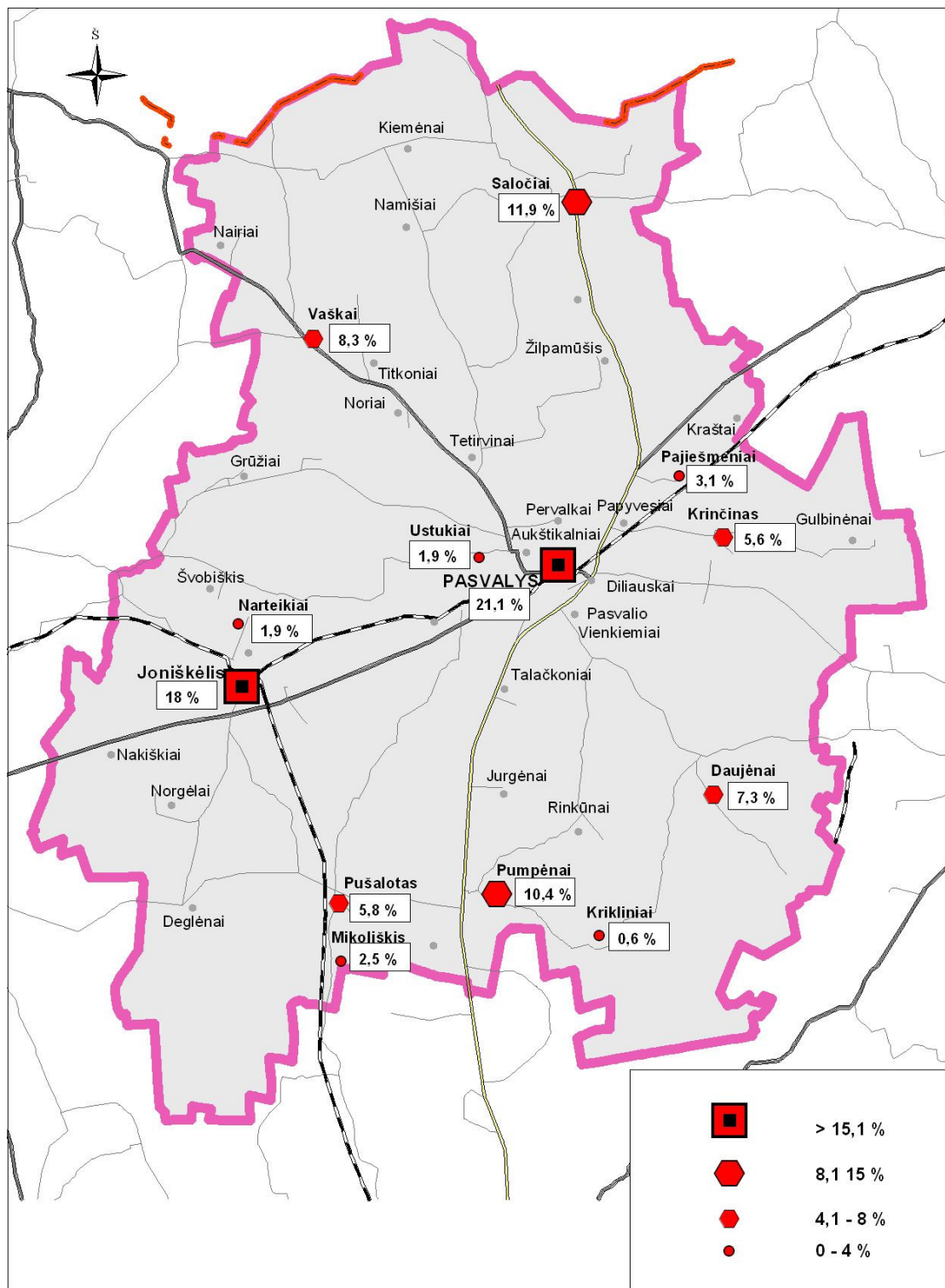
- ❑ kvalifikuotų darbuotojų pasiūla;
- ❑ socialinės ir techninės infrastruktūros išvystymo lygis;
- ❑ darbo jėgos profesinio mobilumo lygis;
- ❑ aiškūs ir konkretūs rajono vystymo principai pritraukiant investicijas.

Pasvalio rajono socialinė ir ekonominė raida priklausys ir nuo išorės veiksnių: Pasvalio miesto, kitų kaimyninių Lietuvos miestų (ypatingai Vilniaus) ir rajonų raidos tempų ir galimybių pasiūlyti geresnės arba blogesnės gyvenimo ir veiklos sąlygas. Rajono išsivystymo atotrūkis priklausys ir nuo valstybės regioninės politikos įgyvendinimo efektyvumo: ar regioniniai, rajoniniai skirtumai bus mažinami formaliai ar bus taikomos realios šių skirtumų mažinimo priemonės, kurios bus socialiai, ekonomiškai, finansiškai pagrįstos ir nukreiptos į gyvenimo kokybės kėlimą.

Status quo alternatyvai būdingos grėsmės:

1. Darbo jėgos, finansinių, vadybinių, ir kitų resursų trūkumas Pasvalio rajono socialinei ekonominei plėtrai, kuri galėtų per Bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo laikotarpį (10 metų) sumažinti rajono bendrojo išsivystymo atotrūkį nuo kitų tiek, kad Pasvalio rajonas galėtų dalyvauti konkurencinėje rinkoje. Tai būtų dar sunkiau įgyvendinti, jei resursai ir pasitelktos išlaikyti esamą visų sektorių veiklą, neskirstant ir teritorinių prioritetų. Pasvalio rajone atliktos gyventojų apklausos rezultatai parodė, kad gyventojai turi savo nuomonę apie vystytinas gyvenamąsias vietas rajone, kurias pagal reikšmingumą išdėliojo prioritetine seka, kaip parodyta 1.2 pav., kur didesnis procentas rodo gyvenamosios vietovės svarbos laipsnį.
2. Tai sąlygotų gyventojų emigraciją. Tarp išvykstančių vyrautų jaunimas, kuris studijuoja ir paprastai neturi noro grįžti, bei aukštos kvalifikacijos specialistai, kurie gali susirasti darbo vietas kitose vietovėse. Šio proceso metu pagreitį įgautų gyventojų senėjimas, nes studijuoti išvykęs jaunimas ar aktyvūs aukštos kvalifikacijos specialistai paliktą rajoną išvykdami gyventi kitur, o nuolatiniam gyvenimui Pasvalio rajone liktų vyresnio amžiaus bei mažiau aktyvūs gyventojai.
3. Dėl aukštos kvalifikacijos specialistų (švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, socialinės globos ir kitų sričių sistemose) mažėjimo, sumažėtų jų teikiamų paslaugų kokybė pernelyg išplėtotame įstaigų tinkle, o mažėjant gyventojų (ir mokinių) skaičiui tokia veikla tampa ekonomiškai nepagrįsta, tai būdinga **Status quo**

alternatyvai, kuri numato plėtoti bei gerinti gyvenimo kokybę visose dabar esančiose gyvenamosiose vietovėse, neskirstant prioritetų.



1.2 pav. Respondentų siūloma Pasvalio rajono vietovių hierarchija

Įvardintos grėsmės yra sunkiai valdomos, bet savivaldybės veikla turi būti nukreipta sumažinti grėsmių pasekmes.

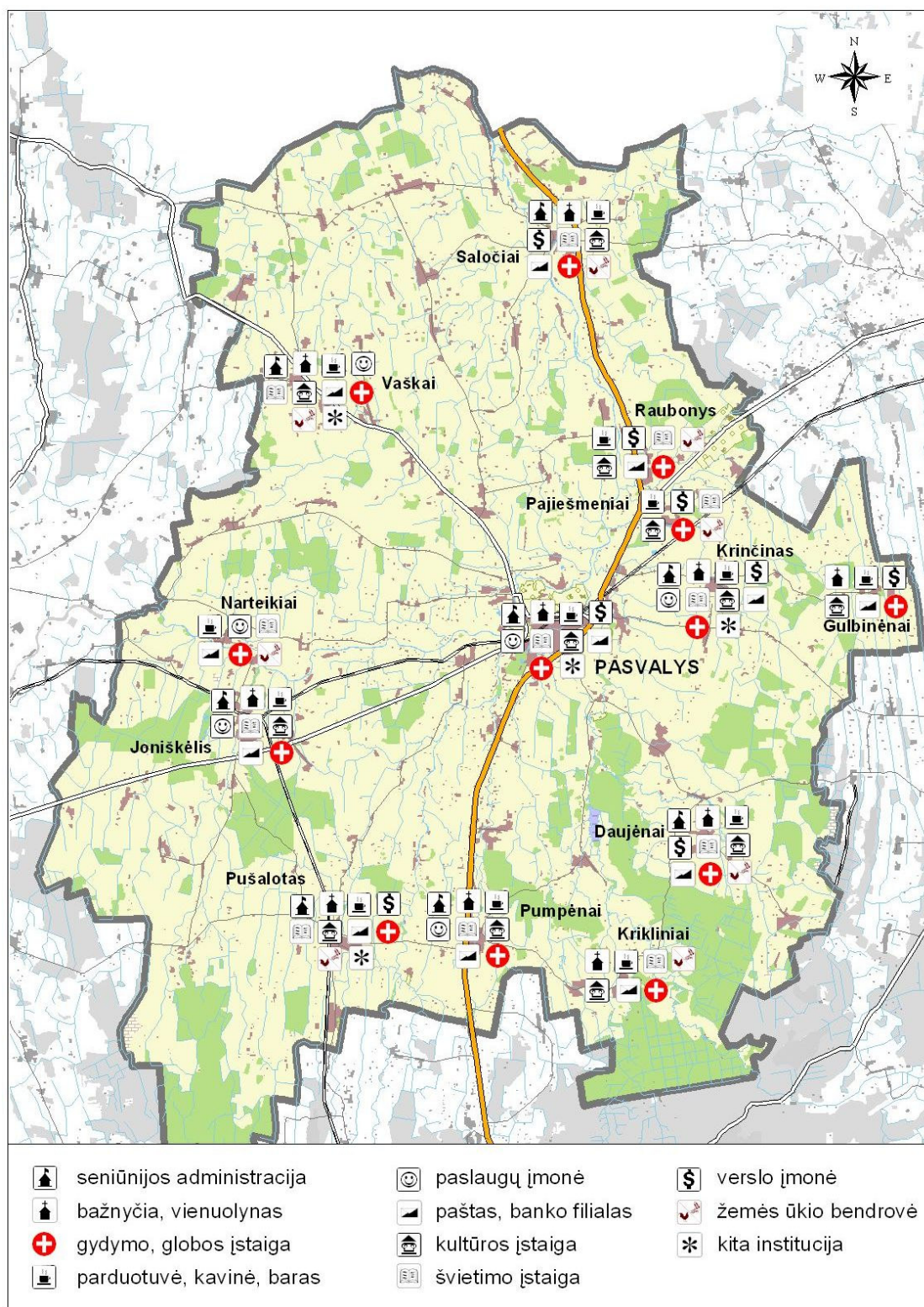
Pasvalio rajone status quo alternatyva nėra perspektyvi dėl socialinės, ekonominės ir aplinkos raidos valdymo bei teritorinio gyvenimo organizavimo.

1.3.2. Aktyvios plėtros alternatyva

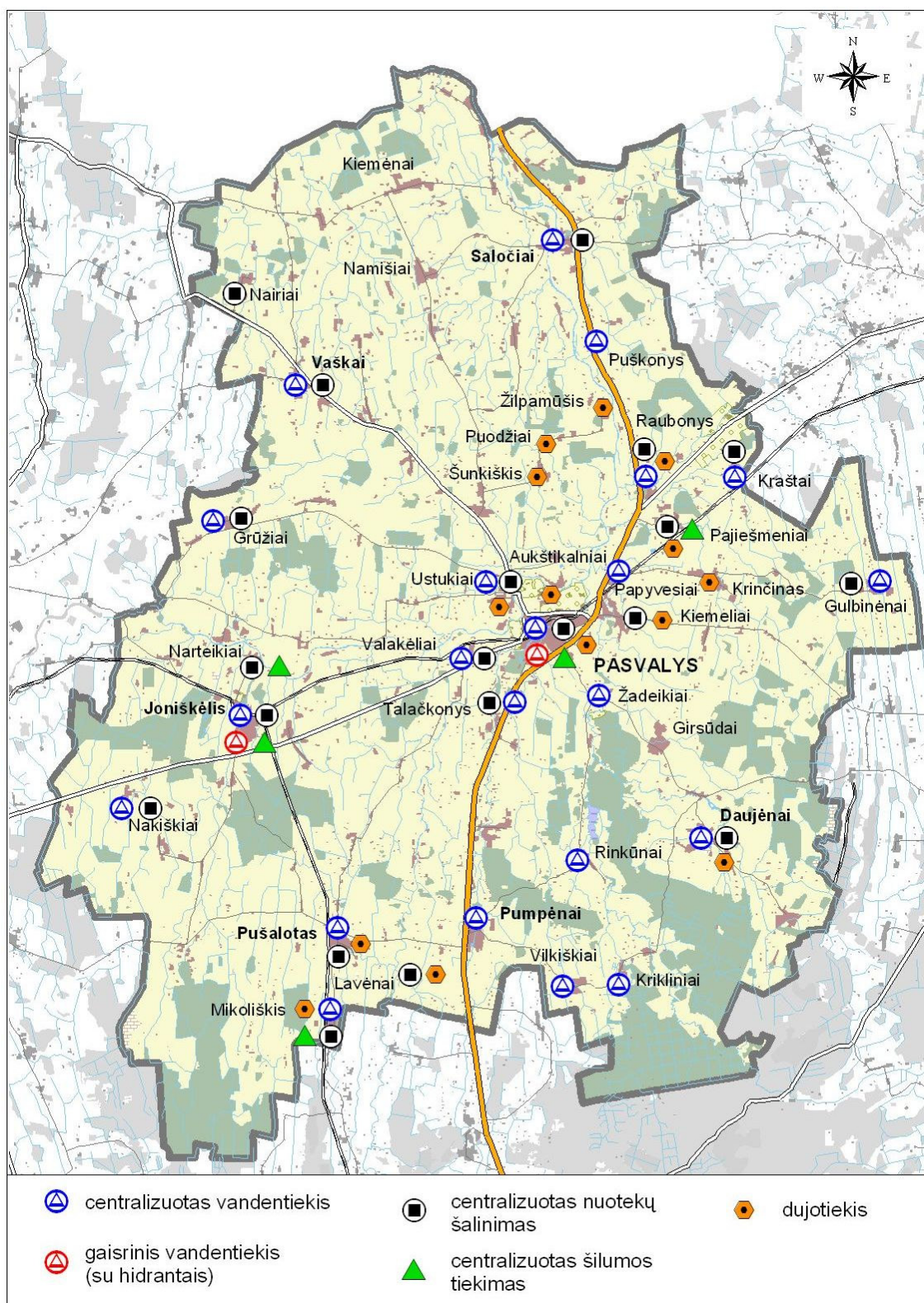
Antroji alternatyva, tai yra aktyvi plėtra, kuri pasižymi prioritetų suteikimu atskiroms gyvenvietėms. Siekianti artimų gyvenviečių apjungimo, ją galime pavadinti – decentralizuota koncentruota plėtra.

Bendrojo plano rengėjai siūlo priimti aktyvios plėtros alternatyvą, kurią galima pavadinti decentralizuota koncentracija. Decentralizuotos koncentracijos koncepcijos esmė:

1. Kurti hierarchinę centrų ir kitų gyvenamųjų vietovių sistemą.
2. Sumažinti faktinio rajono centro – Pasvalio miesto vyraujančią poziciją rajono teritorijoje. Tam reikia sustiprinant vietinius centrus, racionaliai paskirstant svarbias institucijas rajono gyvenvietėse. 1.3 pav. parodytas Pasvalio rajono esamas institucinis aprūpinimas.
3. Siekiant užtikrinti tolygų gyvenimo kokybės pasiskirstymą rajono teritorijoje, sudaryti palankias sąlygas investicijoms, o aptarnavimo sistemą formuoti, remiantis vietiniais centrais, plėtoti jų inžinerinę techninę infrastruktūrą: centralizuotą aprūpinimą vandeniu, šiluma bei nuotekų surinkimu, kurios dabartinis išvystymo lygis parodytas 1.4 pav.
4. Pasvalio rajono savivaldybės Taryba bei administracija turi inicijuoti parinktų ir patvirtintų vietinių centrų kiekybinę bei kokybinę plėtrą, kuri inicijuotų bei skatintų veiklą šiose vietovėse bei padėtų pritraukti privačias investicijas.
5. Gretimas gyvenamąsias vietas apjungti tarpusavyje. Sukurti sąlygas vieningai administravimo, institucinio, socialinio ir inžinerinio infrastruktūrinio aprūpinimo sistemai, racionaliai naudoti žemę.



1.3. pav. Pasvalio rajono gyvenamųjų vietovių institucinis aprūpinimas



1.4. pav. Pasvalio rajono gyvenamųjų vietovių aprūpinimas technine infrastruktūra

1.4. Gyvenamųjų vietovių sistemos plėtra

a kategorija – Pasvalio miestas

Pasvalio miestas yra faktinis rajono centras, vykdomas ir vietinio centro funkcijas gretimoms gyvenamosioms vietovėms. Į Pasvalio miesto teritoriją tikslinga įjungti ir su miestu funkciškai susijusias gyvenamąsias vietas, bendrai išsprendžiant inžinerinius tinklus ir kitas komunikacijas.

b kategorija – Joniškėlis

Šio miesto teritoriją konsoliduoti su artimiausiomis kitomis gyvenamosiomis vietovėmis, kurių prijungimo racionalumą patikslinti rengiant Joniškėlio miesto bendrąjį planą. **b** kategorijos centrai turi galimybę plėtoti pramonę ir verslą, taip pat pagrindines gyventojų kultūrinio – buitinio aptarnavimo įstaigas bei įmones.

c kategorijos centrai – Saločiai, Vaškai, Pumpėnai

c kategorijos centrams priskiriami jau susiformavę miesteliai ir kompaktiško užstatymo kaimai, turintys pakankamas aptarnavimo zonas (dažniausiai – seniūnijų teritorijas) ir gerus ryšius su šiuose teritorijose esančiomis gyvenamosiomis vietovėmis. Visų **c** kategorijos centrų teritorijas siūloma konsoliduoti su gretimomis vietovėmis. Bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijoje apjungiamų teritorijų ribos suprantamos kaip sąlyginės užstatytų ir numatytų užstatymui teritorijų ribos arba centralizuotų inžinerinių sistemų veiklos ribos. Centrų teritorijos tikslinamos rengiant jų teritorijų bendruosius, detaliuosius ar specialiuosius planus.

Vietiniai **b** ir **c** kategorijų centrai atrinkti remiantis turimu socialiniu ekonominiu potencialu; tradicine vietovių reikšme, kurią patvirtino Pasvalio rajono savivaldybės gyventojų apklausa; tolygia centrų sklaida rajono teritorijoje ir priimtinu jų pasiekiamumu aplinkinių vietovių gyventojams.

Papildomieji vietiniai centrai – d kategorija

Jie kuriami mažesnių kaimų, kurių socialinis ekonominis potencialas yra silpnesnis, tačiau jų sklaida dėl patogios padėties teritorijoje gyventojams, atlieka žemės ūkio aptarnavimo ir paslaugų funkcijas, skatina centralizuotų inžinerinių sistemų plėtrą.

Siūlomi **d** kategorijos centrai:

Daujėnai,

Pušalotas.

e kategorijos vietovės – tvarkytini ir remtini vienkiemiai, smulkūs kaimai, kuriuose plėtojami tradiciniai amatai, paslaugos, pramogos, verslas, ypatingai turizmas.

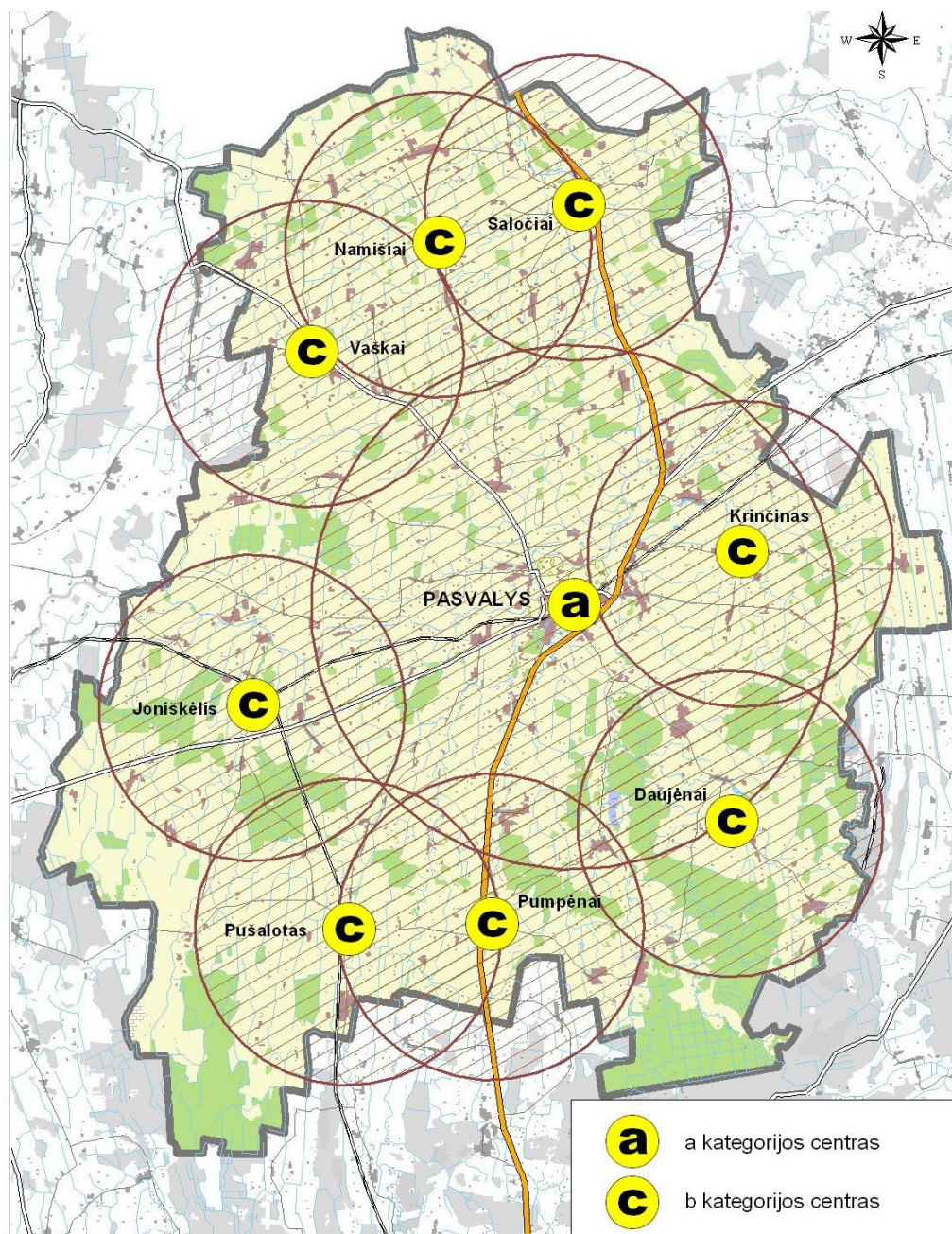
Siūlomi **e** kategorijos centrai:

Pajiešmeniai, Krinčinas,

Girsūdai, Jurgėnai.

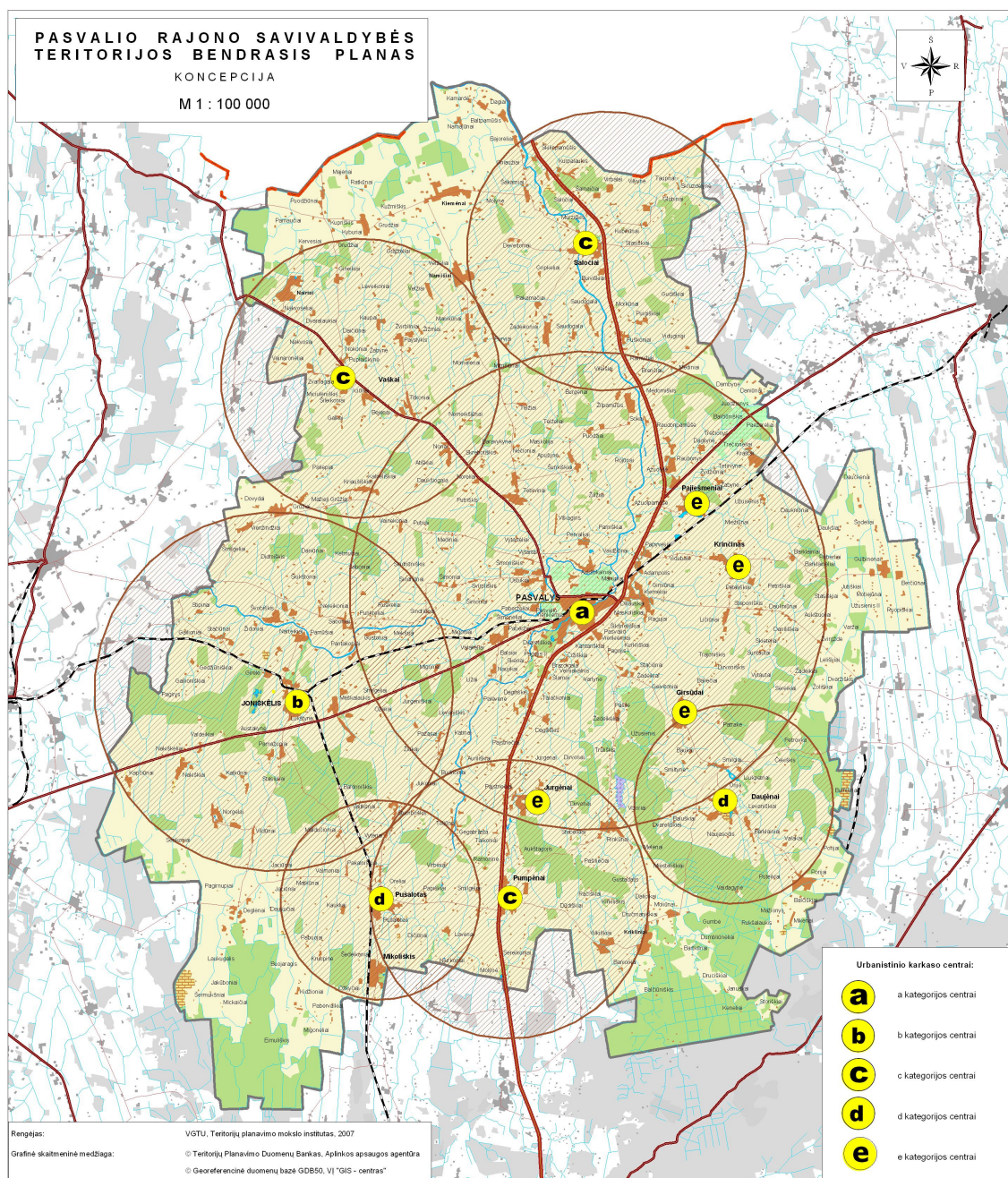
Nekategorizuotos vietovės – tankiai apgyvendintos vienkiemių ir smulkių kaimų teritorijos, kurios neturi plėtros potencialo. Šių vietovių raidą lems žemės rinka, gyventojų demografiniai procesai (natūralus prieaugis, senėjimas). Nekategorizuotoms vietovėms priskiriami stambūs kaimai. Pažymėtina tai, kad sparčiausiai gyventojų skaičius mažėja smulkesnėse nekategorizuotose gyvenvietėse, turinčiose iki 50 gyventojų.

Pasiūlytas status quo koncepcijos variantas pavaizduotas 1.5 paveiksle.



1.5 pav. Status quo alternatyvos Pasvalio rajono vietovių hierarchijai

Pasvalio rajono savivaldybės architektų patikslintas rajono urbanistinis karkasas (decentralizuotos koncentracijos) pavaizduotas 1.6 paveiksle.



1.6 pav. Plano rengėjų siūloma Pasvalio rajono vietovių hierarchija

Pasvalio rajonas nepasižymi gausiais turistiniais ištekliais. Reikėtų kurti ir atskirą kaimo turizmo vietovių sistemą rekreacinėse vietovėse. Šią vietovių struktūrą sudarytų:

- ❑ turizmo baziniai centrai;
- ❑ kaimo turizmo sodybos vienkiemiuose, mažuose kaimuose vienai ar kelioms šeimoms;

- ❑ vasarvietės miestų gyventojams; iš dalies pavienės ir suburtos vasarvietės į vietovę, aprūpintą minimalia kokybiška inžinerine įranga, paslaugų (produktų) tiekimo galimybe;
- ❑ tranzitiniai pakelių moteliai.

Vietiniams **b**, **c** kategorijų centrams teikiamas kokybinės ir kiekybinės plėtros prioritetas. Kokybinę plėtrą turėtų inicijuoti ir vykdyti rajono savivaldybės Taryba, administracija ir jos bei valstybės tarnybos.

Savivaldybės institucinės investicijos ir išlaidos, tarp to potencialių investicijų sklypams parengta („plyno lauko“ investicijos), yra būtina prielaida sudominti ir pritraukti privačių investitorių, įkuriančių parduotuves, paslaugų ir pramogų įmones, viešbučius, bankų skyrius, turgų, o taip pat pramonės ir verslo įmones.

d kategorijos centrams nustatomas palaikomasis režimas atsižvelgiant į gyventojų skaičiaus kitimą ir savivaldybės galimybes juos remti.

e kategorijos vietovėms suteikiama ribota parama pagal savivaldybės galimybes. Tai rekreacijai skirtos vietovės, tarp jų ir naujai besiformuojančios, skirtos antram būstui ir laisvalaikio poilsiui. Skatinama plėtoti aplinką, ją prižiūrėti, užtikrinant aukštesnę nei dabartinę aplinkos kokybę, tausojant gamtą ir taikant modernias švarias technologijas.

Vietinių **b** ir **c** kategorijų centrų socialinę ir ekonominę bazę sudaro esamos ir plėtojamos švietimo, sveikatos ir socialinės apsaugos, globos ir rūpybos, kultūros įstaigos, kuriose dirbtų 60–70% rajono aukštos kvalifikacijos specialistų ir personalo, su tinkamo lygio technine įranga. Šiuose centruose turėtų būti koncentruojamos materialinės investicijos, apjungiamos lėšos skirtos teritorijos priežiūrai ir inžinerinių sistemų naudojimui.

Minimalus vietinių centrų privalomo institucinio aprūpinimo įstaigų sąrašas: mokykla, medicinos ir priešmokyklinės įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos, gaisrinė, policija, greitoji medicininė pagalba, įvairios techninės komunalinės ūkio tarnybos.

Vietinių **b** ir **c** centrų plėtroje privalomąją savivaldybės dalį sudaro:

1. Socialinis būstas, kurio dalis bendroje rajono būsto struktūroje turėtų sudaryti 5-10 %. Šis būstas skiriamas ne vien socialiai remtiniams žmonėms, bet ir tiems vyresnio amžiaus vienišiams gyventojams, kurių būstas kaimuose, vienkiemiuose yra nesaugus, sunkiai parduodamas ir kuriems reikalinga parama bei globa.
2. Aukštos kokybės būstas, kuris būtų finansuojamas privačių specialistų, kurių darbu suinteresuoti vietiniai centrai – lėšomis ir kurio statybai savivaldybė teiktų paramą, pagalbą ir pan.
3. Inžineriniai tinklai, gatvės, atliekų surinkimo sistemų, jų plėtra, modernizavimas, naudojimas ir priežiūra.

4. Viešojo transporto sistema vystymas, jos aptarnavimo lygio ir kokybės užtikrinimas.
5. Galimiesiems investitoriams (pramonė, transportas, sandėliavimas, medicinos, prekybos ir kt. paslaugos) parengta pasiūlos investuoti sistema, kurią sudarytų iš anksto paruošti objektai (sklypai, pastatai) ir aiškiai apibrėžtos sąlygos bei reikalavimai ir t.t.

Savivaldybės investicijos instituciniam aprūpinimui vietiniuose centruose decentralizuotai sistemai sukurti, ir galimoms investicijoms parengti, yra būtina prielaida sudominti privačius investuotojus, įkuriančius parduotuves, paslaugų ir pramogų įmones, viešbučius, bankų skyrius, turgų, o taip pat pramonės ir verslo įmones. Kiti decentralizuotos koncentracijos koncepcijos įgyvendinimo privalumai:

- ❑ efektyvus savivaldybės ir valstybės kapitalo investicijų naudojimas;
- ❑ geros prielaidos savivaldybės, valstybės ir privačių struktūrų bendradarbiavimui;
- ❑ aiškūs gyvenimo ir veiklos organizavimo rajone strateginiai principai;
- ❑ aktyvūs savivaldybės veiksniai mažins emigracijos tempus, gyventojų mažėjimą rajone;
- ❑ skatins rajono gyventojų gyvenimo ir veiklos aktyvumą;
- ❑ padidins gyvenimo ir veiklos rajone patrauklumą;
- ❑ efektyviau teikiamos paslaugos;
- ❑ efektyviau valdoma aplinkos kokybė;
- ❑ užtikrinta stabili aptarnavimo sistemų veikla.

1.5. Rengtiniai teritorijų planavimo dokumentai

b kategorijos centrams rengtiniai bendrieji planai. Sprendinių ribos yra apjungtos gyvenamųjų vietovių teritorijos ir brėžiniuose pažymėtos kaip sąlyginio užstatymo ribos, atsižvelgta ir į magistralinių komunikacinių koridorių aptarnavimo zonų ribas.

Bendrieji planai rengiami pagal nustatytus reikalavimus. Pagrindiniai tikslai: nustatyti ir rezervuoti teritorijas gyvenamajai, pramonės ir kitoms paskirtims, funkciškai ir teritoriškai apjungti užstatytas teritorijas.

c kategorijos miesteliams parengti, bendruosius arba detaliuosius planus rezervuojant teritorijas gyvenamajai, komercinei, viešajai paskirčiai inžinerinei bei susisiekimo infrastruktūrai ir kitiems plėtros tikslams.

Parengti specialiuosius planus:

1. **e** kategorijos gyvenamųjų vietovių zonos, turizmo, pramogų, vasarviečių, vaikų vasaros poilsio stovyklų tinklo.

2. Žvyrkelių asfaltavimo.
3. Viešųjų poilsiaviečių tinklo.
4. Socialinio būsto plėtros.
5. Turizmo infrastruktūros (viešbučiai, kempingai, moteliai).
6. Žemėtvarkos projektus ir žemėvaldų planus – esant poreikiui atskirose vietovėse planuoti žemės reformos baigiamuosius darbus, žemės naudmenų sudėties pakeitimą, žemės paėmimą visuomenės poreikiams, žemės sklypų pertvarkymą ar ribų pakeitimą.
7. Žemės konsolidacijos projektus (I – II zonų ūkiams su nekompaktiškais žemėvaldomis).

2. SAVIVALDYBĖS SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ PLĖTRA

2.1. Bendrieji savivaldybės bendrojo plano socialinės ekonominės plėtros uždaviniai

Vadovaujantis savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo taisyklėmis išskiriami tokie Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano uždaviniai:

1. Pagrindinis socialinės – ekonominės dalies bendrojo plano tikslas – suplanuoti savivaldybės socialinių ir ekonominių veiklų plėtrą ilgalaikiai perspektyvai.

2. Suformuoti Pasvalio rajono savivaldybės socialinių ir ekonominių veiklų koncepciją, nustatyti plėtros prioritetus, vidinių resursų naudojimo ir apsaugos priemonės.

3. Skatinti investicijas Pasvalio rajone, plėtoti pramonę, statybą, gerinti verslo aplinką, mokant ir perkvalifikuojant rajono gyventojus, skatinant naujų technologijų įsisavinimą.

4. Didinti žemės ūkio konkurencingumą plėtojant ekologinį ūkininkavimą, ekonomiškai išnaudoti žemės ūkio naudmenas.

5. Išlaikyti ir skatinti rajono gyventojų turiningą laisvalaikio leidimo būdą – efektyviai išnaudoti bibliotekų patalpas, atnaujinti bibliotekos knygų fondą, baldus, modernizuoti kultūros įstaigų infrastruktūrą, skatinant Pasvalio rajono kultūrinio gyvenimo intensyvumą.

6. Plėtojant ir artinant prie gyventojų pirminę sveikatos priežiūrą, skatinti pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teikimą privačiame sektoriuje, stengiantis pritraukti bendrosios praktikos gydytojus į Pasvalio rajoną ir tuo gerinant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir efektyvumą.

7. Plėtoti nestacionarias socialines paslaugas, ypač socialinės rizikos šeimoms, jose gyvenantiems vaikams, skatinti socialinės atskirties asmenų integraciją į visuomenę.

8. Efektyvinti švietimo įstaigų veiklą, mokyklų tinką koreguojant pagal gyventojų poreikius, investuojant į patalpų remontą. Plėtoti papildomą ugdymą, vaikų užimtumą, sporto veiklų organizavimą, profesinį informavimą ir konsultavimą.

9. Plėtoti viešąją turizmo infrastruktūrą, išlaikant rajono autentiškumą, vystant informacinę rajono sistemą.

2.2. Pasvalio rajono teritorijos socialinio ekonominio vystymo veiksniai

Atlikus Pasvalio rajono esamos socialinės, ekonominės būklės analizę ir ją įvertinus, nustatyti vystymo koncepciją pagrindiniai įtakojojantys veiksniai.

Gyvenamųjų vietovių sistema ir demografiniai procesai

1. Dėl mažėjančio gimstamumo, didėjančios migracijos į užsienį ar didžiuosius miestus Pasvalio rajone gyventojų skaičius mažėja spartesniais tempais negu visoje šalyje.
2. Senėjimo indeksas rajone kasmet didėja – nuo 2001 m. iki 2005 m. padidėjo 4,2 proc.

Socialinės, ekonominės tendencijos

1. Nepaisant nedarbo lygio mažėjimo tendencijų Pasvalio rajonas išlieka problemiškesniu Panevėžio apskrityje – bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis du kartus didesnis už šalies vidurkį.
2. Neadekvatus švietimo darbuotojų skaičius, žemas pramonės išsivystymas rajone ir su tuo susiję mažesni darbuotojų apdirbamojoje pramonėje skaičiai, didelis rajono ekonomikos priklausomybės laipsnis nuo žemės ūkio veiklos.
3. Darbo jėgos paklausos augimo tendencijos labiausiai sietinos su verslo (pramonės, statybos, paslaugų, žemės ūkio produkcijos gamybos ir perdirbimo) plėtra kaimo vietovėse.
4. Pragyvenimo lygio skirtumai sąlygoja ekonomiškai aktyviausių, kvalifikuotų, jaunų gyventojų migraciją į didžiuosius Lietuvos miestus, tokiu būdu silpnėja rajono socialinis – ekonominis potencialas.
5. Esamas tiesioginių užsienio ir materialinių investicijų lygis nesudaro prielaidų Pasvalio rajono ūkio augimui.
6. Gyvenamojo būsto fondas koncentruojasi kaimo vietovėse, jo plėtros tempai yra lėtesni už šalies vidurkį, netenkinami socialinio būsto poreikiai.
7. Silpnas pramonės, statybos, paslaugų sektorių išsivystymas lemia rajono nepatrauklumą investuotojams, gyventojams, aukštos kvalifikacijos darbuotojams.
8. Rajono kultūros, sporto, švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų sektoriai pakankamai išvystyti, tačiau didelė dalis infrastruktūros yra nusidėvėjusi arba išnaudojama neefektyviai.

9. Dėl žemo investicijų, infrastruktūros išvystymo lygio neišnaudojamas rajono turizmo potencialas.

2.3. Pasvalio rajono vystymo alternatyvų įvertinimas socialiniu – ekonominiu požiūriu

2.3.1. Status quo alternatyva

Esama padėtis, kurią norima išlaikyti ir ateityje, kurios pagrindą sudarytų esama urbanistinė rajono struktūra. Šiuo atveju būtų išlaikomas esamas švietimo, kultūros, sveikatos, socialinės apsaugos, globos ir rūpybos įstaigų tinklas, gerinama teikiamų paslaugų, gyvenamosios aplinkos bei visuomenės erdvių kokybė. Skatinamas žemės ir miškų ūkio modernizavimas esamose žemėnaudos ir žemėvaldos ribose ir siekiama išlaikyti darbo jėgos užimtumą žemės ūkyje.

Esamos padėties koncepcija remiasi tokiais sprendiniais:

1. Siekiama išlaikyti jaunimą, suteikti jam išskirtines sąlygas mokslui ir darbui.
2. Siekiama išsaugoti kvalifikuotą darbo jėgą, skatinant patrauklią darbo vietų steigimą, gerinant gyvenamosios aplinkos kokybę.
3. Siekiant aukštesnės paslaugų kokybės išlaikomi ir atnaujinami esami kultūros, sporto, švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų sektoriaus objektai.
4. Gerinama būsto kokybė, užtikrinant jo aprūpinimą inžinerine infrastruktūra visose gyvenvietėse, neatsižvelgiant į tai, kad ne visos investicijos į inžinerinę infrastruktūrą bus efektyvios.
5. Išlaikoma esama institucinė, administracinė koncentracija, stiprinamos faktinio rajono centro – Pasvalio miesto – pozicijos.

2.3.2. Decentralizuotos koncentracijos alternatyva

Decentralizuotos koncentracijos (aktyvios plėtros) atveju mažinamas Pasvalio miesto dominavimas kuriant ir stiprinant lokalius centrus, suteikiant prioritetą atskiroms gyvenvietėms bei numatant jų apjungimo priemones.

Aktyvios plėtros koncepcija remiasi tokiais sprendiniais:

1. Kuriama hierarchinė centrų ir kitų gyvenamųjų vietovių sistema.
2. Mažinama faktinio rajono centro – Pasvalio miesto vyraujanti pozicija rajono teritorijoje, stiprinami vietiniai centrai.
3. Siekiama užtikrinti tolygų gyvenimo kokybės pasiskirstymą rajono teritorijoje, sudaryti palankias sąlygas investicijoms, o aptarnavimo sistemą formuoti, remiantis vietiniais centrais.

4. Pasvalio rajono savivaldybės Taryba bei administracija inicijuoja parinktų ir patvirtintų vietinių centrų kiekybinę bei kokybinę plėtrą, kuri skatintų veiklą šiose vietovėse bei padėtų pritraukti investicijas.
5. Gretimos gyvenamosios vietovės apjungiamos tarpusavyje, sukuriamos sąlygos vieningai administravimo, institucinio, socialinio ir inžinerinio infrastruktūrinio aprūpinimo sistemai, racionaliam žemės panaudojimui.

2.4. Socialinės – ekonominės plėtros uždaviniai

2.4.1. Verslas ir investicijos

Pasvalio rajono savivaldybės bendrojo plano verslo ir investicijų koncepcijos vystymo pagrindas – užtikrinti palankią investicijų ir verslo aplinką. Siekiant pagerinti verslo aplinką bei pritraukti daugiau investicijų numatomos dvi finansavimo kryptis:

- 1) ES ir kitų fondų paramos pritraukimas (įskaitant valstybės paramą);
- 2) tiesioginių užsienio ir vietinių verslininkų investicijų pritraukimas sudarant jiems palankias verslo sąlygas.

Pagal tiesioginių užsienio investicijų įsisavinimą Pasvalio rajonas yra vienas labiausiai atsilikusių administracinių vienetų šalyje, o tai nesudaro prielaidų ūkio augimui, parodo ekonominio potencialo išsidėstymo netolygumą.

Pasvalio rajono pramonės sektoriuje veikiančių ūkio subjektų skaičius 2004 – 2005 m. laikotarpiu sumažėjo 2,2 proc., statybos sektorius silpniau išvystytas nei šalyje, čia jį stipriai įtakoja aktyvūs karstiniai reiškiniai. Gerinant investavimo ir verslo aplinką būtina:

1. Tinkamai įgyvendinti „Suaktyvėjusio karstinio proceso Šiaurės Lietuvos regione padarinių mažinimo, šalinimo ir nuostolių kompensavimo“ programą.
2. Vystyti susisiekimo ir inžinerinę infrastruktūrą.
3. Stiprinti smulkių ir vidutinių įmonių veiklą:
 - 1) ugdyti rajono specialistų (savivaldybės tarnautojų bei verslininkų) gebėjimus inicijuoti ir vykdyti smulkiam ir vidutiniam verslui plėtoti nukreiptus projektus bei formuoti rėmimo institucinę sistemą;
 - 2) skatinti gyventojų verslumo ugdymą, didinti informacijos prieinamumą, stiprinti švietimą ir profesinį rengimą, skatinti mokymąsi visą gyvenimą, teikti kvalifikacijos atnaujinimo ar perkvalifikavimo paslaugas.
4. Plėsti Pasvalio rajono verslo informavimo centro veiklą – teikti verslui ne tik informacinio (konsultacinio) pobūdžio pagalbą, bet ir tiesiogiai prisidėti prie verslo aplinkos gerinimo (patalpų įrengimas ir pritaikymas pradedančiajam verslui).

5. Skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, padėti vietiniams verslininkams užmegzti ryšius su užsienio partneriais.
6. Mažmeninės prekybos tinklą derinti prie gyventojų gyvenamųjų vietų išsidėstymo.
7. Skatinti aukštų ir vidutiniškai aukštų technologijų pramonės plėtrą, taip pritraukiant kvalifikuotus darbuotojus, skatinant investicijas bus mažinama migracija ir didinama gyvenamo būsto paklausa ir vystoma statyba.

2.4.2. Žemės ūkis

Pasvalio rajono savivaldybės žemės ūkio koncepcijos vystymo pagrindas – tinkamai išnaudoti žemės ūkio resursus, skatinti jo konkurencingumą bei modernizavimą.

Pasvalio rajone vyrauja derlingi priemolio ir molio dirvožemiai, tai vienos derlingiausių žemių šalyje, todėl yra labai intensyviai naudojamos.

Veikiančių ūkio subjektų struktūroje žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus įmonės ir bendrovės Pasvalio rajone 2005 m. duomenimis sudarė net 10 proc. (šalyje - 2,4 proc.). Užimtumas žemės ūkio sektoriuje čia daugiau kaip du kartus didesnis nei vidutiniškai šalyje.

Pasvalio rajono socialinis ir ekonominis vystymasis didele dalimi priklausys nuo tolimesnės žemės ūkio sektoriaus, kaimiškųjų vietovių plėtros:

1. Sėkmingai kaimo plėtrai būtina didinti žemės ūkio konkurencingumą, diegti aplinkosaugines, žemės išteklius tausojančias priemones, įgyvendinti kompleksinius gyvenimo kokybės kaime gerinimo sprendimus – didinant veiklos įvairovę, atnaujinant ir kuriant infrastruktūrą.
2. Žemės ūkio konkurencingumo didinimas neįmanomas be investicijų į žemės ūkio gamybos ir perdirbimo sektorių bei žmoniškųjų išteklių plėtros.
3. Sėkmingai kaimo plėtrai būtinos investicijos į infrastruktūrą: gyvenviečių vandens ir nuotekų sistemas, kelius, kitų inžinerinių sistemų plėtrą.
4. Viena iš sėkmingą Pasvalio rajono kaimo plėtrą galinčių sąlygoti prielaidų – efektyvus Europos žemės ūkio fondo 2007 – 2013 m. Kaimo plėtrai lėšų panaudojimas. Būtina skatinti rajono ūkininkų, žemės ūkio produkcijos įmonių aktyvumą įsisavinant šias lėšas, organizuojant mokymus, teikiant konsultacijas potencialiems pareiškėjams.
5. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad dirbančių žemės ūkyje ateityje mažės, todėl ypatingai reikia skatinti kaimiškų vietovių gyventojų kvalifikacijos tobulinimą, mokymąsi visą gyvenimą, naujų įgūdžių įgijimą ir prisitaikymą prie rinkos pokyčių.

2.4.3. Kultūra

Pasvalio rajono savivaldybės kultūros koncepcijos vystymo pagrindas – išlaikyti aukštą kultūrinio gyvenimo intensyvumą.

Pasvalio savivaldybė – viena labiausiai skaitančių savivaldybių Lietuvoje, dalyvaujančių mėgėjų meno kolektyvuose ir kultūros centrų taip pat žymiai daugiau nei Lietuvoje. Toliau siekiant užtikrinti kokybišką bei efektyvą laisvalaikį, mokymąsi, būtina:

1. Plėtoti kultūros centrų tinklą, investuoti į jų infrastruktūrą. Pasvalio rajone smarkiai mažėja dalyvių meno kolektyvuose, nes didžioji rajone veikiančių kultūros įstaigų dalis yra prastos materialinės būklės, jų trūksta, esamiems reikalingas kapitalinis remontas, trūksta lėšų garso, muzikos, šviesos aparatūrai įsigyti.
2. Kelti kultūros darbuotojų kvalifikaciją vadybos, naudojimosi naujomis informacinėmis technologijomis, užsienio kalbų, projektų (paramos gavimui iš įvairių programų ir fondų) rengimo ir įgyvendinimo srityse.
3. Skatinti informacijos sklaidą apie kultūros įstaigas (kultūros namus, muziejus Pasvalio rajone), kelti renginių kokybę, didinti kultūros centrų vaidmenį kultūros sklaidos, propagavimo kontekste.
4. Išlaikyti bibliotekų, kaip skaitymo centrų, vaidmenį. Pasvalio savivaldybė – viena labiausiai skaitančių savivaldybių Lietuvoje, tačiau sparčiai senstantis knygų fondas, lėšų trūkumas bibliotekų ir jų padalinių infrastruktūros atnaujinimui sudaro sunkumų išlaikant bibliotekos, kaip skaitymo, kultūros, edukacijos centro statusą visuomeniniame gyvenime. Taip pat tikslinga plėtoti bibliotekų, kaip visuomenės aktyvumo žadintojo ir skleidėjo, virtualių paslaugų teikėjo, informacinės atskirties tarp rajono dalių mažintojo vaidmenį. Šiam tikslui būtina testuoti bibliotekos filialų kompiuterizavimo procesą, tęsiant bendradarbiavimo informacinės ir žinių visuomenės kūrimo bei plėtros tendencijas.
5. Plėsti sporto kultūros propagavimą, gerinti sportinę infrastruktūrą.

2.4.4. Sveikatos apsauga

Pasvalio rajono savivaldybės sveikatos apsaugos vystymo koncepcijos pagrindas - nuoseklus esamos sveikatos apsaugos sistemos tobulinimas ir įstaigų tinklo plėtra, siekiant geriausiai išnaudoti kiekvienos įstaigos ir specialisto stipriąsias puses ir panaikinti arba sumažinti silpnybes, grėsmes.

Pasvalio rajono savivaldybėje apie 70 proc. gyventojų gyvena kaimiškose vietovėse, jiems sveikatos priežiūros paslaugos, dėl mažesnės žmoniškųjų išteklių koncentracijos, lėtesnės informacinių technologijų plėtros, yra mažiau prieinamos, negu miestuose gyvenantiems

gyventojams. Esamas sveikatos priežiūros įstaigų (Pasvalio PSPC padalinių) tinklas yra pakankamai išplėtotas, aprėpia visą rajono teritoriją, padaliniuose retai susidaro eilės, tačiau palyginti dideli GMP iškvietimų skaičiai, didelis gyventojų sergamumas leidžia teigti, kad Pasvalio rajono gyventojai nepakankamai rūpinasi savo sveikata ir sveikos gyvensenos būdu. Be to, skiriasi sveikatos priežiūros padalinių materialinė būklė – kai kuriuose padaliniuose atlikta renovacija, remontas, jie aprūpinti medicinos įranga (ES struktūrinių fondų remiamas projektas), tačiau dalis medicinos punktų (Jurgėnų, Narteikių, Teitrvinių, Žilpamūšio, Kiemėnų, Meškalaudio, Norgėlių, Ustukių, Girsūdų, Kraštų, Mikoliškio ir Pajiešmenių) lieka nemodernizuoti, dėl ko gali nukentėti paslaugų kokybė ir gyventojų gyvenimo kokybė.

Dėl šių priežasčių sveikatos apsauga Pasvalio rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, galėtų tapti prioritetine sritimi. Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas Pasvalio rajone bus vykdomas šiomis kryptimis:

1. Plėtojant ir artinant prie gyventojų pirminę sveikatos priežiūrą, siekiama, kad iki 2008 m. pabaigos ne mažiau kaip 60 proc. pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teiktų privačiai dirbantys šeimos gydytojai, sudarantys su teritorinėmis ligonių kasomis teikiamų paslaugų apmokėjimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis sutartis. 2005 m. privačios asmens sveikatos priežiūros įstaigos Pasvalio rajone sudarė 1-2 proc.
2. Optimizuoti stacionarinę grandį ir stiprinti Pasvalio rajono savivaldybės ligoninės infrastruktūrą, skirtą labiausiai paplitusioms ir nesudėtingoms ligoms gydyti.
3. Plėtojant slaugos ir ilgalaikio palaikomojo gydymo paslaugų sistemą, siekti, kad iki 2008 m. ne mažiau 80 proc. šių paslaugų būtų teikiama bendrojo pobūdžio ligoninėse ir ne mažiau kaip 50 proc. šių paslaugų būtų teikiama kartu su socialinėmis (globos) paslaugomis.
4. Gerinant greitosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo kokybę ir operatyvumą, stiprinti greitosios pagalbos teikimo sistemą.
5. Gerinant reabilitacijos paslaugų kokybę, siekti, kad savivaldybės sveikatos priežiūros įstaigose būtų kuriami ambulatorinės reabilitacijos skyriai, o stacionarinė reabilitacija būtų optimizuojama.

Sėkmingai Pasvalio rajono savivaldybės sveikatos apsaugos plėtrai būtina reorganizuoti VšĮ Pasvalio pirminės asmens sveikatos priežiūros centrą. Reikia gerinti greitosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo kokybę ir operatyvumą, diegti dispečerinę tarnybą ir automobiliuose šiuolaikines ryšio priemones bei stiprinti pirminės asmens sveikatos priežiūros centro infrastruktūrą, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą, įrengiant pandusus ir pritaikant patalpas neįgaliesiems. Reikėtų pertvarkyti VšĮ Pasvalio ligoninę dalinai

perkeliant Joniškėlio slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninės lovas, įkuriant dienos slaugos, dienos, dienos chirurgijos stacionaro skyrius, renovuojant pooperacinį bloką, įsteigiant stebėjimo lovas, įsigyjant medicininę įrangą bei plėtojant ambulatorines reabilitacines paslaugas, renovuojant ambulatorinės reabilitacijos skyrių bei įsigyjant medicininę įrangą.

Sveikatos apsaugos plėtrai, paslaugų prieinamumui didinti ir kokybei gerinti turi būti panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos. Iš šių lėšų gali būti gerinama didžiausią mirtingumą sukeliančių ligų (kraujotakos sistemos, piktybinių navikų) ankstyva diagnostika, tęsiama sveikatos priežiūros sistemos reforma, investuojant į pirminę sveikatos priežiūros grandį bei optimizuojant sveikatos priežiūros infrastruktūrą. Kad lėšos investuotos į infrastruktūrą atneštų laukiamą naudą, būtina pritraukti ir išlaikyti esamus sveikatos priežiūros specialistus, sudarant jiems geras gyvenimo, darbo ir tobulėjimo sąlygas. Būtina kelti sveikatos priežiūros specialistų vadybinę kvalifikaciją, suteikti žinių apie galimybes pasinaudoti ES struktūrinių ir kitų fondų lėšomis, mokyti naudotis informacinėmis technologijomis, užsienio kalbų.

2.4.5. Socialinė rūpyba

Pasvalio rajono savivaldybės socialinės rūpybos koncepcijos vystymo kryptis yra plėtoti nestacionarias socialines paslaugas, ypatingai socialinės rizikos šeimoms ir jose gyvenantiems vaikams, užtikrinant jų individualumą bei kelti paslaugų kokybę. Pasvalio rajono socialinės rūpybos sistema pakankamai gerai išvystyta, vykdomas bendradarbiavimas tarp socialinių ir sveikatos priežiūros darbuotojų. Pagrindinis socialinių paslaugų teikėjas yra Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centras pagyvenusiems ir neįgaliems. Vystant socialinės rūpybos įstaigų veiklą reikia atsižvelgti į pagrindinius veiksnius:

1. Globos įstaigų skaičius suaugusiems neįgaliems ir seniems asmenims Pasvalio rajone išlieka pastovus, tačiau padidėjo vietų skaičius suaugusiems neįgaliems. Tai rodo, kad silpnai plėtojamoms bendruomeninėms paslaugoms suaugusiems neįgaliems asmenims ir didėja savivaldybės išlaidos stacionarioms paslaugoms bei netenkinamos neįgalių asmenų teisės gyventi mažiausiai ribojančioje aplinkoje.
2. Tęsti neįgaliųjų integravimo į visuomenę programas, skatinti visuomeninės ir asmeninės fizinės aplinkos pritaikymą.
3. Skurdo mažinimas, vaiko teisių apsauga, smurto prevencija (ypač šeimose, mokyklose, prieš vaikus ir moteris), darbas su socialinės rizikos asmenimis, šeimomis turi būti prioritetas Pasvalio rajone. Tokiems asmenims ir šeimoms reikia suteikti gyvenimo įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas, mokyti tinkamos vaikų priežiūros. Reikia siekti, kad kuo mažiau tėvų būtų apribotos tėvystės teisės, o

nepavykus to išvengti, stengtis, kad vaikas kuo mažiau išbūtų institucijoje, o grįžtų į biologinę ar jai artimą šeimą.

4. Toliau plėtoti nestacionarias socialines paslaugas, steigiant dienos centrą pagyvenusiems ir neįgaliems, krizių centrą, aprūpinant lankomosios priežiūros darbuotojus mobilumo priemonėmis, kad socialinės paslaugos taptų prieinamos ir atokiau gyvenantiems, ir ypatingai socialinių paslaugų stokojantiems rajono gyventojams.
5. Siekti spręsti socialines problemas ir remtinus asmenis įtraukti į darbo rinką bei integruoti į visuomenę pasitelkiant nevyriausybinės organizacijas, privačias organizacijas bei efektyviau išnaudojant Europos Sąjungos teikiamos paramos galimybes.

2.4.6. Švietimas

Pasvalio rajono savivaldybės švietimo vystymo koncepcijos uždaviniai yra optimizuoti švietimo įstaigų tinklą rajone, sudaryti sąlygas švietimo paslaugų prieinamumui gerinti, plėtoti papildomą ugdymą, vaikų užimtumą, sporto veiklų organizavimą, vystyti profesinį informavimą ir konsultavimą, skatinti mokymąsi visą gyvenimą.

Pasvalio rajono ikimokyklinio ugdymo tinklas yra ne tik efektyvus, bet ir pagal savo rodiklius efektyvesnis nei Panevėžio apskrityje bei atitinkantis Lietuvos vidurkį. Tačiau bendrojo lavinimo mokyklų tinklas nėra optimalus – didelis atotrūkis tarp miesto ir kaimo mokyklų užpildymo, neefektyviai veikia daugelio mokyklų įsteigtų skyrių. Vystant švietimo įstaigų veiklą, būtina:

1. Atsižvelgti į kasmet mažėjantį gimstamumą, jaunų žmonių/šeimų migraciją iš kaimų ir būsimą prognozuojamą mokyklų užpildymą.
2. Mokyklų tinklą koreguoti pagal gyventojų poreikius (įskaitant mokyklų veiklos efektyvumą), reorganizuoti kai kurias mokyklas ar jų skyrius.
3. Mokinių pavėžėjimo klausimus spręsti viešojo transporto maršrutų koregavimo, mokyklų autotransporto priemonių įsigijimo būdais.
4. Gerinti mokyklų pastatų būklę. Mokyklas renovuoti rekomenduotina šiomis kryptimis:
 - a) gerinti aprūpinimą mokymo priemonėmis ir įranga;
 - b) mokyklų pastatų ir kompleksų atnaujinimas, funkcinės pertvarkos, energetinio ir higieninio komforto renovacija ir t.t.

5. Skirti lėšų papildomam ugdymui, vaikų užimtumui, sporto veiklų organizavimui, profesiniam orientavimui ir konsultavimui, mokymuisi visą gyvenimą plėtoti, kelti pedagogų vadybinę, profesinę ir informacinių technologijų kvalifikaciją.

2.4.7. Turizmas

Pasvalio rajono turizmo vystymo koncepcijos pagrindas – turistams patrauklių objektų pritaikymas (išlaikant rajono autentiškumą) lankymui, optimaliai išnaudojant gamtinius resursus.

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą, Pasvalio rajono teritorija priskiriama žemo ir vidutinio patrauklumo rekreacinių arealų teritorijoms:

- 1) šia teritorija eina bendrieji turistų judėjimo keliai, driekiasi vidurio Lietuvos parkų žiedas;
- 2) čia rekomenduojama vystyti pažintinę ir pramoginę rekreaciją, poilsį gamtoje, verslinę ir gydomąją rekreaciją.

Siekiant skatinti turizmą būtina:

1. Vystyti viešąją turizmo infrastruktūrą (turistines trasas, poilsio aikštes, stovyklavietes, turizmo informacinę sistemą).
2. Atstatyti, išlaikant autentiškumą, išlikusius dvarus.
3. Sukurti lankytojų aptarnavimo sistemą, plėtojant apgyvendinimo, maitinimo paslaugas ir pramogų industriją.
4. Inicijuoti projektinę veiklą turizmo paslaugoms plėsti ir gerinti, kelti turizmo specialistų kvalifikaciją turizmo skatinimo, klientų aptarnavimo, informacinių technologijų, užsienio kalbų srityse.

2.5. Vystymo alternatyvų stiprybių, silpnųjų bei galimybių ir grėsmių analizė

I alternatyva – Status quo	II alternatyva – Decentralizuota koncentracija
Stiprybės	
Išlaikomi ir atnaujinami esami kultūros, sporto, švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų sektoriaus objektai, gerinama teikiamų paslaugų kokybė, taip skatinamas jaunimas ir kvalifikuota darbo jėga mokytis, dirbti ir gyventi Pasvalio rajone.	Užtikrinamas tolygus gyvenimo kokybės pasiskirstymas rajono teritorijoje, sudarytos palankios sąlygos investicijoms, aptarnavimo sistema formuojama, remiantis vietiniais centrais.
	Mažinama faktinio rajono centro – Pasvalio miesto vyraujanti pozicija rajono teritorijoje, skatinama patvirtintų vietinių centrų kiekybinė ir kokybinė plėtra.
Silpnybės	
Esama institucinė, administracinė koncentracija, stiprinant faktinį rajono centrą – Pasvalio miestą, nesudarys sąlygų tolygiai rajono plėtotei ir nepadės išspręsti socialinių – ekonominių rajono problemų.	Didelė atsakomybė Pasvalio rajono savivaldybės tarybai bei administracijai, siekiant užtikrinti tolygią rajono socialinę – ekonominę plėtrą.
Galimybės	
Rajonas yra pasienio zonoje su gerai išvystytu susisiekimo infrastruktūros tinklu, sudarančiu prielaidas vystyti prekybai, gyvybiškai svarbius transporto koridorius, logistiką ir susijusias sritis, tuo pačiu pritraukiant investicijas.	
Derlingi rajono dirvožemiai sudaro prielaidas ekologiniai ūkininkavimui. Tai galėtų tapti rajono prioritetu ir konkurenciniu pranašumu žemės ūkio produkcijos rinkoje. Viena iš sėkmingą Pasvalio rajono kaimo plėtrą galinčių sąlygoti prielaidų – efektyvus Europos žemės ūkio fondo 2007-2013 m. Kaimo plėtrai skirtų lėšų panaudojimas.	
Pasvalio rajono geografinė padėtis sudaro galimybes turizmo plėtrai, savivaldybės teritorijoje gausu turistams patrauklių objektų. Investicijos į turizmo infrastruktūros plėtrą padidintų rajono turistinį potencialą.	
Išplėtotas kultūros, sporto, švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų tinklas sudaro prielaidas, investuojant į infrastruktūros atnaujinimą, paslaugų kokybės gerinimui.	Pakankamai tolygiai išsidėsčiusių gyvenamųjų vietovių tinklas Pasvalio rajono savivaldybės teritorijoje yra gera prielaida kurti tolygiai gyvenamųjų vietovių sistemai, užtikrinančiai palankiausias socialinio, ekonominio savivaldybės vystymo sąlygas.

Grėsmės	
Gyventojų skaičiaus mažėjimas, jaunų kvalifikuotų specialistų negrįžimas į rajoną.	
Dėl intensyvios žemės ūkio veiklos gali dar labiau suaktyvėti karstiniai reiškiniai. Dėl žemės ūkio modernizavimo gali padaugėti bedarbių, išaugti persikvalifikavimo paslaugų poreikis.	
Dėl nepakankamo valstybės dėmesio ir nepakankamo kultūros, sporto, švietimo, sveikatos apsaugos ir socialinių paslaugų sektorių finansavimo, lėšų stygiaus infrastruktūros atnaujinimui blogėjanti viešųjų paslaugų kokybė ir mažėjantis prieinamumas, sąlygojantis socialinių, ekonominių problemų įsisenėjimą.	
Netolygus teritorijos išvystymas, nevienodas pragyvenimo lygis, gyvenamosios aplinkos kokybės skirtumai mieste ir kaime suteiktų dar didesnę pagreitį demografinės, ekonominės, socialinės situacijos blogėjimui.	-
Dėl aukštos kvalifikacijos specialistų (švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, socialinių paslaugų ir kitų sričių sistemose) mažėjimo, nukentėtų teikiamų paslaugų kokybė neoptimaliai išplėtotame įstaigų tinkle, o mažėjant gyventojų skaičiui tokia veikla būtų neefektyvi.	-

Kadangi esamos urbanistinės rajono struktūros išsaugojimas, akcentuojant tik teikiamų paslaugų, gyvenamosios aplinkos bei visuomenės erdvių kokybės gerinimą, nesudaro prielaidų tolygiai visos teritorijos socialinei, ekonominei plėtrai, siūloma priimti decentralizuotos koncentracijos koncepciją.

Decentralizuotos koncentracijos koncepcijos įgyvendinimo privalumai:

1. Efektyvus ir tolygus savivaldybės ir valstybės kapitalo investicijų naudojimas.
2. Tolygus gyvenimo kokybės gerėjimas visame rajone, ir ypač mažesnėse gyvenvietėse, mažinantis emigracijos tempus.
3. Tolygiai išplėtotos paslaugos skatina rajono gyventojų gyvenimo ir veiklos aktyvumą, didina gyvenimo ir veiklos rajone patrauklumą, teikiamų paslaugų efektyvumą ir prieinamumą.

2.6. Pasiūlymai dėl valstybės rėmimo priemonių derinimo su teritorijų planavimo dokumentais

Vadovaujantis Pasvalio rajono savivaldybės bendrojo planu visos valstybės rėmimo, teritorijų vystymo priemonės turėtų prisidėti prie bendrajame plane identifikuotų prioritetų, susijusių su ekonominių, socialinių rajono teritorijos netolygumų mažinimu, įgyvendinimo. Remiantis bendrojo plano koncepcija ir sprendiniais rengtini specialieji/strateginiai/plėtros planai, programos, galimybių studijos ir kiti dokumentai, prisidedantys prie gyvenimo kokybės augimo ir teritorinių skirtumų mažinimo, bei vykdytinos investicijos šiose srityse:

1. Švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, sporto, socialinių paslaugų kokybės gerinimo ir įstaigų tinklo optimizavimo.
2. Pramonės, paslaugų, verslo, turizmo skatinimo ir vystymo.
3. Užimtumo skatinimo.
4. Gyvenamųjų teritorijų modernizavimo ir aplinkos pritaikymo.
5. Viešųjų paslaugų plėtros ir infrastruktūros atnaujinimo.
6. Gyvenamojo, socialinio būsto plėtros.

3. RAJONO GAMTINĖ APLINKA

3.1. Gamtinio karkaso koncepcija

Gamtinis karkasas (GK) yra itin svarbi teritorinė daigiafunkcinė sistema užtikrinanti bendrą teritorijos kraštovaizdžio stabilumą, gyvybingumą, bei jame vykstančių migracinių ryšių nepertraukiamumą. Gamtinės aplinkos stabilumo užtikrinimas palaikant, formuojant ar gausinant gamtinio karkaso elementų kokybę teritorijoje savo ruožtu garantuoja didesnę teritorijos ūkinį potencialą, bei geresnę žmonių (gyventojų) gyvenamosios aplinkos kokybę.

Gamtinio karkaso paskirtis:

1. Sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
2. Sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
3. Saugoti natūralų kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
4. Didinti rajono miškingumą;
5. Optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos bei žemės ūkio plėtrą.

Pasvalio rajono GK yra neatsiejama Lietuvos GK dalis formuojanti tiek rajono tiek bendrai Respublikos bendrąją erdvinę koncepciją. Pasvalio rajono teritorijoje lokalizuotos GK dalys bendrai užima apie 42% ploto (*brėž. Pasvalio rajono teritorijos erdvinė koncepcija*). Lyginant su Respublikos teritorijos gamtinio karkaso vidurkiu (60%), yra gerokai mažiau. Žinant tai, kad didžioji rajono teritorijos dalis, dėl lyguminio reljefo yra palanki agrarinei – ūkinei veiklai (išskyrus karstinį regiono dalį), ir neigiamo poveikio aplinkai grėsmė nėra tokia didelė lyginant su kalvotose teritorijose esančiais rajonais, koncepcijoje pateikiamą gamtinio karkaso užimamą teritorijų dalį reikėtų laikyti santykinai pakankama. Pasvalio rajono teritorijoje lokalizuoto gamtinio karkaso teritorijos persidengia su įvairaus apsaugos režimo konservacinėmis, intensyvaus ūkinio naudojimo, o vietomis ir su antropogeniškai aktyviomis (urbanizuotomis) teritorijomis, kurios aplinkosauginiu požiūriu yra problemišiausios. Pasvalio raj. GK sistema skaidoma į šias metafunkcines dalis.

- *geoekologinės takoskyros (A),*
- *vidinio stabilizavimo arealai (B),*
- *migracijos koridoriai (C)*

geoekologinės takoskyros (geosistemų įeigų sritys „langai“)(A) – teritorijos jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, karstinių procesų paveiktas ir veikiamas teritorijas, bei požeminių vandenų intensyvaus maitinimo plotus. Jos palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą.

Pasvalio rajono teritorijos pietvakarinį pakraštį (į pietus nuo Deglėnų) kerta nacionalinės reikšmės geoekologinės takoskyra. O šiauriau Pasvalio rajono teritorija nusidriekusi ir Mūšos upę kertanti Linkuvos kalvagūbrio atkarpa (Grūžių – Tetirvinių – Žilpamūšio – Raudonių ruože) formuoja regioninės reikšmės geoekologinę takoskyrą. Šios skirtingos reikšmės geoekologinės takoskyros dalys apima 14% rajono ploto. Bendroje Pasvalio rajono gamtinio karkaso sistemoje geoekologinės takoskyros užima 33,3%.

geosistemų vidinio stabilizavimo arealai (B) – teritorijos užimančios tarpinę padėtį tarp geoekologinių takoskyrų ir migracijos koridorių, galinčios pakeisti šoninius migracijos srautus (šoninį nuotėkį), taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai bei grupės, natūralios pievos, pelkės, bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms sistemoms.

Pasvalio rajono pietrytinėje dalyje įsiterpiantis Šimonių girios šiaurės vakarinis pakraštys (tame tarpe Moliūnų ir Žadeikių miškai) formuoja regioninės reikšmės vidinio stabilizavimo arealą, kuris kartu su kitais dispersiškai rajono teritorijoje išsidėsčiusiais plotais (Lepšinės miško, Kelmucių miško, Baltpamūšio miško plotai ir Gulbinėnų – Žoliškių – Butniūnų – Gervinių miškingas – agrarinis arealas) apima 16% rajono teritorijos. Tai bendroje rajono gamtinio karkaso struktūroje sudaro 38,1%.

migraciniai koridoriai (C) – slėniai, raguvynai bei dubakloniai kuriais vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Didžiausios Pasvalio rajono teritorija tekančių upių slėniai (Mūša, Lėvuo ir Pyvesa) formuoja regioninės svarbos migracijos koridorius, kurie kartu su kitais mikroregioninės reikšmės koridoriais (aukščiau paminėtų upių intakų slėniais: Orijos, Tatulos, Įstro, Mažupės,

Marčiui, Yslikio ir kitų su kitų mažesnių upelių) užima 12% jo teritorijos, arba 28,6% nuo Pasvalio rajone esančių gamtinio karkaso teritorijų.

Probleminiai gamtinio karkaso plotai – tai gamtinio karkaso užimamos teritorijos dalys kurios persidengia su urbanistinio karkaso ašimis ir branduoliais, ar yra užimos kompaktiškai urbanizuotomis (ne sodybinis užstatymas) teritorijomis.

Pasvalio raj. teritorijoje lokalizuotos gamtinio karkaso metafunkcinės dalys nustato svarbiausius teritorinius gamtinio kraštovaizdžio išsaugojimo prioritetus, pagrindines kraštovarkos kryptis ir ekologiniu požiūriu subalansuotas kraštovaizdžio formavimo priemones, kurių sėkmingas įgyvendinimas būtinas bendrai rajono teritorijos ekologinei pusiausvyrai palaikyti. Gamtinio karkaso funkcinių dalių nuostatas paprasčiausia būtų realizuoti įvairaus apsaugos pobūdžio saugomose teritorijose ir priešingai – sunkiausia, gamtinio karkaso ašių sankirtose su urbanizuotomis ar intensyvaus žemės ūkio teritorijomis. Tokiais atvejais reikėtų ieškoti alternatyvių sprendimų tenkinančių skirtingų funkcinių zonų nuostatas.

4. RAJONO ŽEMĖS NAUDOJIMAS

4.1. Įvadas

4.1.1. Rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano uždaviniai

Pagal savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo taisykles (2004) bendrojo plano uždaviniai žemės naudojimo srityje yra:

- ❑ formuoti miškų ir želdynų sistemas, numatyti užstatytų teritorijų gyvenimo ir aplinkos kokybę gerinančias priemones;
- ❑ nustatyti priemones, užtikrinančias gamtos išteklių racionalų naudojimą, kraštovaizdžio tvarkymą, ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtos ir kultūros paveldo objektų išsaugojimą;
- ❑ nustatyti pagrindines tikslines žemės naudojimo paskirtis;
- ❑ atlikti teritorijos funkcinių zonavimą.

Bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijos metu nustatoma:

- ❑ teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymo principai;
- ❑ teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai;
- ❑ teritorijos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai.

Rajono teritorijos vystymo erdvinės raidos koncepcija rengiama 20 metų laikotarpiui ir aprobuojama savivaldybės taryboje.

4.1.2. Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos vystymo veiksniai

Remiantis esamos būklės analize Pasvalio rajono teritorijos vystymo erdvinės gyvenamųjų vietovių ir ūkio plėtros sistemos raidos koncepcijos pagrindus lemia tokie veiksniai:

- ❑ magistralinių kelių įtaka;
- ❑ susiformavusių gyvenamųjų vietovių išsidėstymas;
- ❑ nusaustų ir sukultūrintų žemės ūkio naudmenų fondas;
- ❑ žemės naudojimo sąlygos ir galimi jų pokyčiai.

4.1.3. Bioprodukcinis ūkis

Rajono teritorijoje vyraujanti ūkinė veikla, susijusi su derlingąjį dirvožemį turinčių plotų naudojimu – žemės ūkis (79,7 proc. teritorijos) ir miškų ūkis (16,2 proc. teritorijos). Žemės reformos procese susidarė stambios ūkinės struktūros: vidutiniškai vienam ūkininko ūkiui tenka 39,7 ha, vienam žemės ūkio veikla užsiimančiam juridiniam asmeniui - 860 ha

naudojamų (deklaruotų) žemės ūkio naudmenų. Vienam privačios miškų ūkio paskirties žemės savininkui tenka 3,2 ha miško. Žemės ūkio veiklos rodikliai rajone didesni nei šalies vidurkis. 2006 m. neįteisintos naudotis valstybinės žemės plotas sudarė 1,9 tūkst. ha žemės ūkio naudmenų, apleista ar dėl kitų priežasčių nedeklaruota 13,5 tūkst. ha privačioje žemėje esančių žemės ūkio naudmenų. Iš deklaruotos žemės intensyviai naudojami plotai (t.y. atmetus pūdymus, daugiametės žolės, pievas bei ganyklas) rajone sudarė 71,9 proc. (Lietuvoje – 48,9 proc.).

Siekiant ekonomiškai efektyvios žemės ūkio miškų ūkio plėtros, būtina tolesnė kryptinga žemės naudojimo pertvarka, padidinant ūkių žemėvaldas ir sudarant ekonomines sąlygas intensyviai ūkinei veiklai (pastatų statyba, kelių remontas ar tiesimas, melioracijos sistemų rekonstrukcija, modernios technikos naudojimas) bei racionaliam žemės naudojimui. Racionalus žemės naudojimas galimas auginant prekybei produkcijai dirvožemių savybes geriausiai atitinkančius augalus, o ekologiškai jautriose teritorijose žemėse pasėlių struktūrą pritaikant gyvulininkystės vystymui.

4.2. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai

Bendrajame plane teritorijos naudojimas planuojamas įvertinant įdėtas lėšas teritorijos įsavinimui bei infrastruktūrai, pritaikant ją konkrečiai ūkinei veiklai, taip pat pagal dirvožemių tinkamumą žemės ūkio augalų ir miško auginimui bei atsižvelgiant į aplinkos apsaugos reikalavimus.

Pasvalio rajono teritorija patenka į Vidurio Lietuvos srities Mūšos – Nemunėlio lygumos ir Žemgalės lygumos fizinius geografinius rajonus. Pagal esamą žemės naudojimą rajone dominuoja intensyvus žemės ūkis. Bendrajame plane šiai zonai numatytos prioritetinės perspektyvinės funkcijos – intensyvus žemės ir miškų ūkis. Labiausiai ekologiškai jautrios teritorijos, kuriose veikla ribojama - tai kai kurios gamtinio karkaso ir Natura 2000 teritorijos, Biržų regioninio parko dalies, Pamūšių kraštovaizdžio draustinio ir Pyvesos hidrografinio draustinio teritorijos. Šiose teritorijose numatoma tausojanti žemės ūkio veikla.

4.2.1. Žemės ūkio paskirties žemės naudojimo funkcinis zonavimas

Zonavimo pagrindai. Bendrajame plane, planuojant detalesnį teritorijos tvarkymą, siekiama geresnio žemės gamtinių ir ūkinio savybių panaudojimo, taip pat natūralių kraštovaizdžio apsaugos. Teritorijos funkcinio zonavimo pagrindas:

- 1) esamos būklės įvertinimas racionalaus žemės naudojimo ir aplinkosaugos požiūriu;
- 2) dirvožemių tipų, granulimetrinės sudėties ir melioracinės būklės analizė;

- 3) miškotvarkos duomenų analizė;
- 4) urbanistinės plėtros ir gyvenamosios, visuomeninės, ūkinės paskirties statinių racionalaus išdėstymo poreikis;
- 5) gamtinio karkaso formavimo ypatumų įvertinimas;
- 6) saugomų teritorijų nuostatuose ir planavimo dokumentuose nustatytų teritorijos tvarkymo režimo ir ūkinės veiklos apribojimų įvertinimas.

Bendrasis teritorijos zonavimas. Rajono savivaldybės teritorijos plėtra diferencijuojama pagal numatomas žemės naudojimo kryptis. Planuojami sprendiniai pagrįsti šiomis nuostatomis:

1. Bendrajame plane nurodytos teritorijos, kurių naudojimas ne žemės ūkio veiklai ar ne miškų ūkio veiklai galimas tik prieš tai parengus detaliuosius planus (miestų ir miestelių užstatymui skirti plotai ir kt.). Paprastai prieš rengiant detalių planą visai urbanistinės plėtros teritorijai turi būti parengtas specialusis inžinerinės infrastruktūros plėtros planas. Kai tai numato planavimo sąlygos, šis specialusis planas gali būti rengiamas kartu su detaliuoju planu.

2. Biržų regioninio parko teritorijoje ir Pamūšių bei Pyvesos draustinių teritorijose gyvenamosios ir ūkinės paskirties pastatų statyba bei pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas galimas vadovaujantis šių saugomų teritorijų specialiojo planavimo dokumentais - juose numatytose vietose ir nustatytais sąlygomis.

3. Bendrajame plane numatyta keisti žemės plotų pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį, turi būti įrašoma išduodant planavimo sąlygas šių teritorijų specialiųjų ir detaliųjų planų rengimui.

4. Bendrajame plane nenumatomi keisti žemės plotai turi būti naudojami pagal teritorijų planavimo dokumentuose nustatytą pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį, naudojimo būdą ir pobūdį; šios sąlygos įrašytos žemės sklypų Nekilnojamojo turto kadastro duomenyse.

Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos funkcinis zonavimas atliktas atsižvelgiant į numatomą veiklos vystymą 20 metų laikotarpiui šioms teritorijos dalims:

- ☐ žemės ūkio paskirties žemei;
- ☐ miškų ūkio paskirties žemei;
- ☐ vandens ūkio paskirties žemei.

Žemės ūkio paskirties žemės funkcinis zonavimas. Žemės ūkio paskirties žemė (agrarinės teritorijos) suskirstyta į 6 zonas. Tai pakankamai stambios teritorijos, pasižyminčios gamtinių, urbanistinių ir ūkinių sąlygų panašumu ir besikartojančiais savitais funkciniais prioritetų kompleksais:

I. Perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zona. Jai priskiriamos teritorijos aplink šias vietas: Pasvalio ir Joniškėlio miestus; Daujų, Krinčino, Kriklinių, Pumpėnų,

Pušaloto, Saločių ir Vaškų miestelius; Girsūdų, Kiemėnų, Namišių, Raubonių ir Jurgėnų (Kalno) kaimus. Šios zonos arealuose prioritetas teikiamas gyvenamųjų vietovių plėtrai ir individualiai statybai. Gyvenamųjų ir kitų pastatų statybai galima rengti detaliuosius planus, tačiau prieš tai, planavimo sąlygas išduodančių institucijų reikalavimu, turi būti rengiami specialieji planai inžinerinės infrastruktūros objektų išdėstymui. Specialieji planai šioje zonoje nereikalingi, jeigu detalusis planas rengiamas žemės sklype, esančiame prie gero kelio ir elektros linijos, arba pagal detalųjį planą suformuoti žemės sklypai ribojasi su esamos namų valdos žemės sklypu. Žemės ūkio veikla šioje zonoje turi būti plėtojama orientuojant ūkinius subjektus kurti nedidelio ploto, bet intensyvios gamybos ūkius, kurie specializuotųsi miestų ir miestelių gyventojų poreikių tenkinimui. Galimas pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas iš žemės ūkio paskirties ir miškų ūkio paskirties (IV grupės miškuose) į kitą paskirtį, neviršijant specialiaisiais planais nustatytų proporcijų tarp žemės ūkio paskirties žemės plotų, gyvenamosios statybos ir rekreacinės – komercinės paskirties pastatų statybos.

II. Intensyvaus žemės ūkio su prioritetine augalininkystės specializacija zona. Jai priskirta didžioji Pasvalio rajono teritorijos dalis. Vyrauja nusausintos aukštos ūkinės vertės ariamos žemės (vidutinis našumo balas zonoje – apie 55). Dėl vertingų dirvožemių ir nerūgščių dirvų ši teritorija tinkamiausia naudoti pagal tradiciškai vystomą ūkių specializaciją. Tai – dirvai reiklų žemės ūkio augalų auginimas pardavimui (kviečiai, miežiai, linai, rapsai) bei javų auginimas pašarinams grūdams (daugiausia kiaulininkystės poreikiams tenkinti). Pagalbinės gamybos šakos (kiaulininkystė, pienininkystė ir kt.) gali būti vystomos tik dėl sėjomainose būtinų auginti neprekinį žemės ūkio pasėlių ir ūkiuose išauginamų pašarų pagrindu. Žemės naudojimo paskirties keitimas galimas detaliųjų planų pagrindu, kurie galimi rengti esamoms sodyboms arba kai pagal detalųjį planą suformuoti žemės sklypai ribojasi su esamos namų valdos žemės sklypu.

III. Intensyvaus žemės ūkio su prioritetine augalininkystės – galvijininkystės specializacija zona. Į zoną įeina pietinė rajono teritorijos dalis Pasvalio – Pušaloto – Pumpėnų – Kriklinių ruože. Zonoje vyrauja karbonatingieji ir paprastieji sekliai glėjiški išplautžemiai, taip pat – sekliai glėjiški rudžemiai; įvairesnės reljefo formos, pažemėjimuose ir įlomėse daugiau pievų ir ganyklų. Vidutinis žemės našumo balas – 45 – 50. Rekomenduojamos ūkininkavimo sistemos susietos su geresniu dirvožemių panaudojimu: laikant pievas ir ganyklas bei auginant daugiametes žoles, dalis augalininkystės produkcijos turi būti skirta pieno – mėsos galvijininkystei bei kiaulininkystei vystyti. Specializuotos augalininkystės šakos – rapsų, linų, kviečių auginimas. Žemės naudojimo paskirties keitimas galimas detaliųjų planų pagrindu, kurie galimi rengti esamoms sodyboms arba kai pagal detalųjį planą suformuoti žemės sklypai ribojasi su esamos namų valdos žemės sklypu.

IV. Tausojamojo ūkininkavimo zona. Jai priskirtos gamtinio karkaso teritorijos su žemės ūkio veiklai įsavintais plotais bei juose įsiterpusiais miškais. Pagrindiniai zonos plotai išsidėsto Natura 2000 teritorijoje Grūžių – Tetirvinių – Žilpamūšio ruože, rytinėje rajono dalyje ir Pyvesos hidrografinio draustinio zonoje. Atsižvelgiant į specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas, šioje zonoje pagrindine veikla laikytinas tausojamasis ir ekologinis ūkininkavimas. Valstybės rėmimo priemonėmis turėtų būti skatinama pieno – mėsos galvijininkystės specializacija. Dalis nepatogių naudoti žemės ūkiui plotų rekomenduojama apsodinti mišku. Žemės naudojimo paskirties keitimas teritorijose, neįeinančiose į valstybinių parkų ir draustinių ribas bei į Natura 2000 tinklui priskirtus plotus, galimas detaliųjų planų pagrindu, kurie rengtini esamoms sodyboms arba kai pagal detalųjį planą suformuoti žemės sklypai ribojasi su esamos namų valdos žemės sklypu. Saugomose teritorijose žemės naudojimą ir ūkinę veiklą reglamentuoja jų specialiojo (aplinkosauginio) planavimo dokumentai, juose nustatytos funkcinės zonos ir kraštovaizdžio tvarkymo zonos.

V. Urbanistinės-ūkinės integracijos ašių zona. Zonai priskiriamos teritorija abipus magistralinio kelio A 10 Panevėžys – Pasvalys – Ryga ir krašto kelio Nr. 150 Šiauliai – Pakruojis - Pasvalys. Šioje teritorijoje, sutinkamai su Šiaulių apskrities bendrojo (generalinio) plano koncepcija, prioritetas teikiamas ūkinei – pramoninei (ne žemės ūkio) veiklai. Teritorijoje gali būti vystomas intensyvus žemės ūkis, tačiau, esant poreikiui, turi būti rengiami specialieji planai inžinerinės infrastruktūros objektų išdėstymui ir, jų pagrindu, - detalieji planai, numatantys žemės sklypų formavimą ne žemės ūkio paskirties statiniams, taip pat ir gyvenamiesiems namams. Specialieji planai nereikalingi, jeigu detalusis planas rengiamas žemės sklype, esančiame prie gero kelio ir elektros linijos, arba ribojasi su esamos namų valdos žemės sklypu.

VI. Rekreacinių vietovių zona. Jai priskiriami arealai prie tvenkinių, naudojami ir tinkami panaudoti rekreacijai. Šios zonos pagrindinė funkcija – teritorijos panaudojimas intensyviai ir ekstensyviai rekreacijai. Rekreacinei infrastruktūrai sukurti būtina parengti specialiuosius planus, o jų pagrindu vietose, kuriose numatyta rekreacinės paskirties pastatų ir gyvenamųjų namų statybos zonos, – rengti detaliuosius planus. Rekreacinių vietovių zonų planavimas ir tvarkymas turi būti vykdomas vadovaujantis Aplinkos ministro 2004 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. D1-35 patvirtintais Rekreacinių teritorijų naudojimo, planavimo ir apsaugos nuostatais. Zonos arealuose tikslinga statyti (savivaldybės ir žemės savininkų lėšomis) poilsio namus, turizmo ir sporto šakų statinius, stovyklavietes, prekybos įmones, kitus paslaugų ir pramogų statinius. Gyvenamoji statyba galima tik esamose sodybose ir detaliuosiuose planuose nurodytose vietose, neviršijant nustatytų proporcijų: tarp gyvenamosios ir rekreacinės zonų plotų. Savivaldybės lėšomis inžinerinė infrastruktūra įrengiama tik visuomeninės paskirties

statinių aptarnavimui. Likusi teritorija, nesuplanuota rekreaciniams statiniams, turi būti naudojama žemės ūkio arba miškų ūkio veiklai. Rekomenduotina ūkius specializuoti kaimo turizmui ir poilsiautojų aptarnavimui, užtikrinant intensyvų žemės naudojimą. Funkcinių prioritetų zonų santrauka parodyta 4.1 lentelėje.

4.1 lentelė. Funkcinių prioritetų zonos Pasvalio rajono savivaldybėje

Zonos pavadinimas ir pažymėjimai brėžinyje	Planuojamas naudojimas	Esamas naudojimas
I. Perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos zona (pagal funkcinį teritorijos zonavimą – I-Už) ; <u>Urbanistinės-ūkinės integracijos ašių zona</u> <u>(V – Užpg).</u> rekreacinių vietovių zona (VI – Ržg)	Už Rž	Žu Žm
II. Prioritetinės augalininkystės specializacijos (II-LG)	Žm	Žm
III. Prioritetinės augalininkystės ir galvijininkystės specializacijos (III-G)	Žm	ŽM
IV. Tausojamojo ūkininkavimo (IV-Gg; IV-Gs)	žm	ŽM

Paiškinimai:

Pirmasis indeksų kompleksas – perspektyvinis naudojimas, antrasis – esamas naudojimas.

Teritorijų naudojimo indeksai:

Ž; ž – žemės ūkis (intensyvus ir tausojantis);

M; m – miškų ūkis (intensyvus ir tausojantis);

U; u - urbanizacija (dispersiška);

R; r – rekreacija (intensyvi ir ekstensyvi).

Teritorijose, kuriose, numatomas intensyvus žemės ūkis, žemės ūkio gamybos specializavimas vyks atsižvelgiant į dirvožemių savybes, produkcijos perdirbimo įmonių išsidėstymą ir ekonomines sąlygas. Nausautinti pelkėtų dirvožemių plotai naudotini pašarų gamybai, aprūpinant ūkius, auginančius galvijus, žaliaisiais ir stambiaisiais pašarais.

Teritorijose su rekomenduojama intensyvia žemės ūkio veikla gamyba bus efektyvi tik pasiekus atitinkamus jos pajėgumus ir sustambinus ūkių žemėvaldas. Perspektyvių ūkių dydžiai priklauso nuo jų verslo planuose numatytų gamybos apimčių. Esant tradiciniam ūkininkavimui, siektinas ūkininko ūkio dydis turi būti ne mažesnis nei rekomenduojamas: augalininkystės

specializacijos ūkiuose, taip pat kiaulių auginimui specializuotuose ūkiuose – 100 ha žemės ūkio naudmenų, mišrios gyvulininkystės – augalininkystės specializacijos ūkiuose – 40 ha žemės ūkio naudmenų.

IV zonoje numatoma žemės ūkio veikla, derinant auginamus pasėlius prie dirvožemių savybių ir laikantis tausojamajam arba ekologiniam ūkininkavimui nustatytų reikalavimų: saugoti dirvožemius nuo vandens ir vėjo erozijos, saugoti požeminius vandenius, saugoti paviršinius vandenius nuo užteršimo, laikytis nustatytos pasėlių struktūros ar nustatytų trąšų ir chemikalų normų. Šioje zonoje tikslinga plėsti ūkius iki rekomenduojamo gyvulininkystės specializacijos ūkių dydžio – ne mažiau kaip 40 ha žemės ūkio naudmenų. Žemės ūkio veiklos subjektų pajamas palaikys ES fondų ir valstybės biudžeto mokamos tiesioginės išmokos už žemės ūkio naudmenas ir pasėlius, o ekologinę produkciją auginančiuose ūkiuose – parama ekologinių ūkių kūrimui. Mišku apsodinti tikslinga tik smulkius, nepatogius mechanizuotai įdirbti žemės sklypus, neturinčius gero privažiavimo.

Karstiniam regionui nustatytose intensyvaus karsto apsaugos zonose būtina laikytis teisės aktais nustatytų specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų. Atsižvelgiant į privalomus pasėlių struktūros reikalavimus, šiose teritorijose ūkių specializacija turėtų būti orientuojama pašarų auginimui, vystant pieno – mėsos arba veislinę galvijininkystę.

Tausojantis miškų ūkis, kur vyrauja miškai, priskirti II-III miškų grupėms, taip pat - ir jautriausiose gamtinio karkaso teritorijose.

Teritorijų naudojimo funkciniai prioritetai remiasi lėtai besikeičiančiomis teritorijų fizinėmis savybėmis, todėl teritorijų esamo naudojimo pobūdis (foninis naudojimas) yra pakankamai inertiškas ir per 20 metų keisis lėtai tik esant kryptingai veiklai. Pasvalio rajone būtina geriau naudoti žemės ūkio naudmenas: 2006 m. buvo naudojama ir deklaruojama 80,2 tūkst. ha žemės ūkio naudmenų, arba 83,9 proc. jų buvusio ploto. Be to, apie 16,1 tūkst. ha (20,1 proc.) šio deklaruoto ploto buvo naudojama pievoms ir ganykloms.

Įvertinant našių dirvožemių apsaugos reikalavimus, visuose zonos žemės ūkio naudmenų plotuose rekomenduojama planuoti subalansuotą tręšimą organinėmis ir mineralinėmis trąšomis, pirmąjį apleistų žemių grąžinimą žemės ūkio veiklai ir reikiamą sausavimo sistemų rekonstrukciją. Planuojant žemės naudmenų sudėties pakeitimą, gamtinės įvairovės padidinimas spręstinas būdais, kurie tik minimaliai sumažintų patogių mechanizuotam dirbimui nusausintų žemės ūkio naudmenų plotus. Be to, augalininkystės specializacijos ūkiuose būtina užtikrinti dirvožemių apsaugą nuo nualinimo. Šiam tikslui rekomenduojama rengti kaimo plėtros žemėtvarkos projektus, numatančius tinkamą pasėlių kaitaliojimą sėjomainose ir humuso bei pašarų balansą.

Miškų ūkio paskirties žemės funkcinis zonavimas. Miškų ūkio paskirties žemė bendrajame plane išskirta į ūkinius miškus ir apsaugines funkcijas turinčius miškus. Ūkiniai miškai (IV miškų grupė) rajone sudaro apie 88 proc. visų miškų. Likusieji miškai (I – III miškų grupės) – tai ekosistemų apsaugos miškai – 0,6 tūkst. ha, rekreaciniai miškai – 0,2 tūkst. ha ir apsauginiai miškai – 1,9 tūkst. ha.

Miško žemės naudojimo perspektyvos atitinka miškotvarkos planavimo dokumentuose išskeltus uždavinius: miškų plotų padidinimas, daugiatislio miškų naudojimo skatinimas, miškų stabilumo išsaugojimas, miško funkcijų, saugant vandenį ir dirvožemį, užtikrinimas, iškirstų miškų atkūrimas, miškų rūšinės įvairovės išlaikymas.

Įveisiant mišką mažo našumo žemėse ir dėl savaiminio apleistų žemių apaugimo medžiais miškų plotus Pasvalio rajone per 15 - 20 metų numatoma padidinti nuo 21,4 tūkst. ha iki 22,5 – 23 tūkst. ha, Numatomas miškų įveisimas žemės ūkio paskirties žemėje leis padidinti ne tik ūkinių miškų plotus, bet ir ekosistemų apsaugos (draustinių, priešerozinių) bei apsauginių miškų (draustinių, valstybinių parkų apsaugos zonų, laukų apsauginių, vandens telkinių apsaugos zonų) miškų plotus. Intensyvi miškų ūkio veikla numatoma arealuose, kur vyrauja eksploataciniai (IV grupės) miškų plotai. Kitoje miškų ūkio paskirties žemėje numatomas tausojamasis ūkininkavimas.

Vandens ūkio paskirties žemės funkcinis zonavimas. Vandens telkinius (daugiausia tvenkinius) tikslinga rajono savivaldybės tarybos sprendimu priskirti atskiroms grupėms, atitinkančioms Žemės įstatyme nustatytą jų skirstymą į 4 žemės naudojimo būdo grupes. Tai – ekosistemų apsaugos, rekreaciniai, ūkinei veiklai naudojami ir bendro naudojimo.

1. Ekosistemas saugantys vandens telkiniai. Tai vandens telkiniai, turintys gamtosaugines funkcijas (esantys draustiniuose ir kitose saugomose teritorijose) arba kartu su apyežerių pelkėmis reikalingi kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros stabilumui išlaikyti.

2. Rekreaciniai vandens telkiniai. Tai vandens telkiniai, naudotini mėgėjiškai žūklei, vandens sportui, poilsiui ir turizmui. Tačiau rekreacinio naudojimo būdas ir su tuo susiję vandens telkinio naudojimo sąlygos, teisės bei prioritetai gali būti teisiškai įforminti tik priskyrus vandens telkinį šiems tikslams (vadovaujantis teritorijų planavimo dokumentu) apskrities viršininko arba savivaldybės sprendimu.

3. Ūkinei veiklai naudojami vandens telkiniai. Tai vandens telkiniai, naudojami vidaus vandens keliams, hidrotechnikos statybai, verslinei žvejybai, vandens paėmimui ir nuotekų išleidimui.

4. Bendrojo naudojimo vandens telkiniai. Jiems priskiriami kiti vandens telkiniai, dažniausiai nedideli tvenkiniai bei natūralūs ar sureguliuoti upeliai.

4.2.2. Kitų paskirčių žemės, pelkės ir vandens telkiniai

Kitų paskirčių žemės bendrajame plane pažymėtos pagal esamą jų būklę arba numatant užstatytų teritorijų plėtrą daugiausia žemės ūkio paskirties žemėje. Pagrindinius kitų paskirčių žemės plotus sudaro:

1. Pasvalio ir Joniškėlio miestai bei kompaktiško užstatymo miesteliai ir stambūs kaimai. Didžioji šių teritorijų dalis priskirta kitos paskirties žemei. Teritorijos, reikalingos miestų ir miestelių tolesniam augimui, bus nustatytos rengiant jų bendruosius planus.
2. Valstybinės reikšmės keliai - krašto ir rajoniniai, taip pat savivaldybių keliai ir kiti esami vietinės reikšmės keliai su žvyro ar juoda danga (jie priskirti kitos paskirties neprivatizuotinai žemei). Šie keliai suklasifikuoti pagal jų reikšmę susisiekimui tarp gyvenamųjų vietovių ir kitų aptarnavimo objektų. Naujų valstybinės ir vietinės reikšmės kelių tiesti nenumatoma.
3. Eksploatuojami naudingųjų iškasenų (žvyro, smėlio, durpių) telkiniai. Bendrajame plane numatyta jų plėtra pagal naudingųjų iškasenų poreikį, taip pat dalies išeksploatuotų plotų perspektyvinis panaudojimas.
4. Pelkių masyvai, išsidėstę prie vandens telkinių ir miškuose. Jų naudojimo pobūdžio keisti nenumatoma.

4.3. Žemės ūkio plėtra ir žemės naudojimas

Pagrindiniai uždaviniai, kurių siekiama optimizuojant žemės naudojimą:

1. Gerinti žemės ūkio naudmenas, išsaugant vertingas žemes su gerais dirvožemiais ir jas panaudojant intensyviai žemės ūkio veiklai. Žemės gerinimo priemonės (apleistų žemių įsavinimas, sausinimo sistemų rekonstrukcija ir kt.) pirmiausia taikytinos II ir III zonų žemėse. Esant didesnei valstybės paramai ir aktyvesnei žemės naudotojų veiklai, dalis apleistų žemės ūkio naudmenų plotų su našiais dirvožemiais turėtų būti išarti, o intensyviai žemės ūkio veiklai reikalinguose nusausintos, tačiau apleistos žemės plotuose atlikta sausinimo sistemų rekonstrukcija. Pagal statistinius duomenis 2006 m. sausio 1 d. rajono žemės ūkio paskirties žemėje buvo 95,6 tūkst. ha žemės ūkio naudmenų, iš jų deklaruota 2006 metais - 80,2 tūkst. ha. Prognozuojama, kad Pasvalio rajone žemės ūkio paskirties žemėje esančios žemės ūkio naudmenose bus išsaugota žemės ūkio veiklai 90 tūkst. ha žemės, iš jų – 80 tūkst. ha ariamosios žemės, tikslingos panaudoti pasėliams, ir 10 tūkst. ha pievų ir ganyklų, įrengtų nusausintuose durpiniuose bei puveninguose dirvožemiuose arba daugiametėmis žolėms tinkamesniuose plotuose.

2. Įvairaus dydžio ūkių sistemos darnioje sąveikoje teikti prioritetą prekinę žemės ūkio produkciją gaminančioms ūkinėms struktūroms – ūkininkų ūkiams ir juridinių asmenų ūkiams. Šie ūkiai turėtų užimti 92 - 95 proc. žemės ūkio paskirties žemės (2005 m. užėmė 91 proc.).

3. Miškų ūkio veiklai priskirtas teritorijas tvarkyti pagal miškų tvarkymo schemas ir vidinės miškotvarkos projektus. Iš viso Pasvalio rajone iki 2020 metų miškų plotus galima padidinti apie 1,2 tūkst. ha, iš jų 0,9 tūkst. ha dėl miško įveisimo rekultivuojamuose plotuose ir apleistose žemės ūkio naudmenose. Bendras rajono miškingumas padidės nuo 16,6 proc. iki 17,6 proc.

4. Parengti rajono seniūnijų ir kaimo bendruomenių teritorijų kaimo plėtros žemėtvarkos projektus, numatant:

- ❑ stambių ūkių centrų statybos ir plėtros vietas;
- ❑ vietinės reikšmės kelių tiesimo ir rekonstrukcijos poreikį;
- ❑ sausinimo sistemų naujos statybos ir rekonstrukcijos poreikį;
- ❑ teritorijas, kuriose yra poreikis atlikti esminį žemės sklypų išdėstymo pertvarkymą pagal žemės konsolidacijos projektus.

5. Esant žemės savininkų pageidavimui, atskirose vietovėse apskrities viršininko administracija valstybės ir ES paramos lėšomis rengti žemės konsolidacijos projektus. Tai paspartintų stambių ūkių žemėvaldų formavimosi procesus, leistų laisvos valstybinės žemės plotus įteisinti nuosavybėn ar naudojimuisi žemės ūkio bei miškų ūkio veiklai, optimizuotų ūkių žemėvaldų dydį ir kompaktiškumą.

6. Žemės ūkio ir kaimo rėmimo priemonės pagal Nacionalinės kaimo plėtros 2007 - 2013 metų strategiją taikyti diferencijuotai (kai tai numato šių priemonių įgyvendinimo sąlygos), atsižvelgiant į Pasvalio rajono teritorijos bendrajame plane nustatytus žemės naudojimo žemės ūkio ar miškų ūkio veiklai prioritetus.

7. Nustatyti žemės naudojimo reglamentus. Ūkinės ir kitos veiklos, susijusios su žemės (teritorijos) naudojimu reglamentavimas pagal bendrąjį planą pasireiškia privalomų sąlygų nustatymu specialiesiems ir detaliesiems planams. Išduodama planavimo sąlygas, bendrojo plano organizatorius (savivaldybės taryba arba savivaldybės administracijos direktorius) gali nustatyti sąlygas derinti teritorijų planavimo dokumentą su bendrojo plano sprendiniais, užfiksuotais savivaldybės tarybos nutarime dėl bendrojo plano patvirtinimo. Be to, turi būti vadovaujamasi įstatymų ir Vyriausybės nutarimų nuostatomis. Svarbiausios iš jų:

- 1) Teritorija kitos paskirties objektų statybai (urbanizuotų teritorijų plėtrai, naudingųjų iškasenų telkinių eksploatavimui, tvenkinių įrengimui, pramonės ir ūkinių objektų statybai) gali būti parinkta ir projektuojama tik bendrajame plane nurodytose vietose arba šio plano nurodytomis sąlygomis.

II etapas. Bendrojo plano koncepcija

- 2) Žemės ūkio paskirties žemėje esančios žemės ūkio naudmenos ir žemė su veikiančiais melioracijos įrenginiais turi būti saugomos nuo jų ploto sumažėjimo vadovaujantis Žemės įstatymo 22 straipsnio nuostata: „Ariamoji žemė, kurios dirvožemio našumas didesnis už vidutinį šalyje taip pat žemė, kurioje yra eksploatuojamos melioracijos sistemos, turi būti naudojama taip, kad nesumažėtų jų plotas, išskyrus ekologiškai nuskurdintose gamtinio karkaso teritorijose, ir nepablogėtų dirvožemio savybės“. Gamtinio karkaso teritorijos pažymėtos žemės naudojimo ir reglamentų brėžinyje, tačiau kurios iš jų yra ekologiškai nuskurdintos, gali būti nustatyta tik pagal Aplinkos ministerijos parengtus teisės aktus, atitinkamais skaičiavimais įrodžius, jog šiose teritorijose miškų ir kitų natūralių biocenozų plotas neužtikrina vietovės ekologinio stabilumo.
- 3) Gamtinio karkaso teritorijose ūkinė veikla ribojama vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo 22 straipsnio 6 dalies nuostatomis: „Gamtinio karkaso rekreacinės, miškų ūkio ir agrarinės paskirties teritorijose draudžiama statyti pramonės įmones, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, ir gyvenamuosius kvartalus. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą, atkuria pažeistas ekosistemas, yra vykdoma pagal teritorijų planavimo dokumentus“.

Žemės ūkio paskirties žemės naudojimo reglamentai pateikti 4.2 lentelėje.

4.2 lentelė. Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentai

Zonos Nr.	Funkciniai prioritetai	Reglamentuojama veikla
1	2	3
II – LG, III – G	Intensyvi žemės ūkio veikla teritorijose su labai geros ir geros ūkinės vertės dirvožemiais	Skatinama augalininkystės specializacijos, taip pat mišrios specializacijos ūkių plėtra, derinant gyvulių auginimą su prekinės augalininkystės produkcijos gamyba.
IV - Gs	Tausojamasis žemės ūkis: - saugomose teritorijose	Veiklą reglamentuoja Saugomų teritorijų planavimo dokumentai.
IV - Gg	- gamtinio karkaso teritorijose	Skatinamas tausojamasis ir ekologinis ūkininkavimas
I – Už, V – Užpg, Ržg	Intensyvi žemės ūkio veikla perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos zonose, rekreaciniuose arealuose ir urbanistinės integracijos ašių zonose	Skatinamas intensyvus specializuotas ūkininkavimas miestų ir miestelių gyventojų poreikiams tenkinti. Leidžiama žemės ūkio veiklos konversija į kitą veiklą, pakeitus pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį į kitą paskirtį, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

4.4 Gyvenamųjų vietovių ir rekreacinių teritorijų plėtra

Bendrajame plane numatytos teritorijos gyvenamųjų ir rekreacinių vietovių plėtrai – jose turi būti leidžiama rengti detaliuosius planus, numatančius gyvenamąją statybą, taip pat rekreacinę ir kitą statybą. Kitose žemės ūkio paskirties teritorijose galima tik ūkininkų sodybų ir kitų žemės ūkio statinių statyba teisės aktų nustatyta tvarka. Detaliuosius planus gyvenamųjų namų statybai galima rengti:

1. Miestuose, miesteliuose, kitose perspektyviose gyvenamosiose vietovėse bei jų įtakos zonose (**I-Užg**), rekreacinių arealų zonose (**VI – Ržg**) ir urbanistinės integracijos ašių zonose (**II- Užpg**) . Jeigu išduodant planavimo sąlygas nustatomas poreikis turėti specialųjį planą inžinerinės infrastruktūros objektų ir komunikacijų išdėstymui, prieš rengiant detalųjį planą turi būti parengtas specialusis planas. Šiose zonose specialieji planai nereikalingi, jeigu detalusis planas rengiamas žemės sklype, esančiame prie gero kelio ir elektros linijos, arba ribojasi su esamos namų valdos žemės sklypu.
2. Esamose sodybose, suformavus namų valdų žemės sklypus – visoje savivaldybės teritorijoje.
3. Kitose teritorijose kaimo vietovėje – žemės sklypams, esantiems kompaktiško užstatymo kaimuose arba prie esamų sodybų. pagal detalųjį planą suformuotuose žemės sklypuose.

Detaliuosius planus ūkinės-komercinės ne žemės ūkio paskirties pastatų statybai galima rengti visoje savivaldybės teritorijoje - vietose, kur tai numato specialieji planai arba žemės sklypuose, suformuotuose prie esamų kitos paskirties pastatų;

Nerengiant detaliojo plano gyvenamųjų sodybų ir žemės ūkio veiklai reikalingų ūkinių pastatų statyba galima parinktose ūkininko sodybai vietose. Jos gali būti parenkamos teisės aktų nustatyta tvarka privačios žemės sklypuose, priklausančiuose ūkininko ūkį įregistravusiems ir realiai ūkininkaujantiems asmenims.

Statybų reglamentai pateikti 4.3 lentelėje.

4.3 lentelė. Atskirų teritorijų statybos sąlygos

Zonos apibūdinimas	Pastatų statybos sąlygos
1	2
Pasvalio ir Joniškėlio miestai	Statyba galima miestų planavimo dokumentuose numatytose teritorijose, skirtose gyvenamosioms, pramonės ir sandėliavimo objektų, komercinės paskirties ir smulkaus verslo, rekreacinių objektų išdėstymui. Žemės ir statinių paskirtis turi atitikti detaliuose planuose nustatytą žemės naudojimo būdą ir pobūdį.
Perspektyvios kaimo gyvenamosios vietovės	Statyba galima pagal šių gyvenamųjų vietovių specialiuosiuose ir detaliuose planuose nustatytą žemės naudojimo būdą ir pobūdį. Parengus detaliuosius planus, galimas žemės ūkio paskirties žemės keitimas į kitą paskirtį. Perspektyviomis laikytinos tos gyvenamosios vietovės, kurių sklaida yra patogi gyventojams, atlieka žemės ūkio aptarnavimo ir paslaugų funkcijas bei skatins centralizuotą inžinerinių sistemų plėtrą
Perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos zonos ir rekreacinių vietovių zonos (pagal funkcinį teritorijos zonavimą – I-Užg ir VI - Ržg)	Statyba galima tik vadovaujantis šioms teritorijoms parengtais specialiaisiais ir detaliaisiais planais
Urbanistinės integracijos ašių zonos prie kelių Panevėžys – Pasvalys – Ryga ir Šiauliai – Pakruojis - Pasvalysmagistralinių ir krašto kelių (V-Užpg)	Galima pramoninių, ūkinės-komercinės paskirties pastatų ir gyvenamųjų namų statyba pagal detaliuosius planus, prieš tai parengus specialiuosius planus ir išsprendus teritorijų funkcinį zonavimą
Saugomos teritorijos: valstybiniai parkai ir draustiniai	Statyba galima tik tose vietose, kur tai numato valstybinių parkų ir draustinių planavimo dokumentai: gyvenamosiose ir ūkinėse zonose, esamose sodybose ar sodybvietėse.
Sanitarinės apsaugos zonos prie žemės ūkio gamybinių pastatų ir kitų statinių	Gyvenamuosius ir visuomeninius pastatus statyti draudžiama arba ribojama.
Žemės ūkio paskirties teritorijos (II - IV zonos)	Galima statyba esamose sodybose (gyvenamojo namo ir pagalbinių pastatų), prie jų pagal detalų planą suformuotose žemės sklypuose, taip pat - ūkininkų sodybų statyba teisės aktų nustatyta tvarka.
Kitose teritorijose esantys žemės ūkio paskirties žemės sklypai	Įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gali būti keičiama žemės naudojimo paskirtis arba keičiamas žemės naudojimo pobūdis visuomenės poreikiams skirtiems pastatams bei įrenginiams statyti, infrastruktūros ir paslaugų plėtrai, taip pat gyvenamųjų ir pagalbinių pastatų statybai
Miškų ūkio paskirties teritorijos (žemės sklypai)	Statybos apribojimus nustato teisės aktai, vadovaudamiesi LR Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 16 d. nutarimo nuostatomis.
Kitos paskirties žemės sklypai	Individuali ir kita statyba galima pagal šioms kitos paskirties (ne žemės ūkio ir ne miškų ūkio) žemės sklypams parengtus detaliuosius planus.

Pastabos:

1. Ūkininkų ūkių registre įregistruotų asmenų žemėvaldose galima statyti ūkininko ūkio sodybą (su gyvenamuoju namu ir ūkiniais pastatais), teisės aktų nustatyta tvarka parinkus vietą statybai ir parengus statinių projektus. Statyba galima privačios žemės ūkio paskirties žemės sklypuose, nerengiant detaliojo plano. Minimalų ūkio dydį, kuriam esant leidžiama statyba, nustato Ūkininko ūkio įstatymas ir kiti teisės aktai.
2. Žemės panaudojimas ūkinės – komercinės paskirties pastatų statybai galimas:
 - esamose sodybose ir prie esamų statinių;
 - valstybiniuose parkuose ir draustiniuose – jų planavimo schemose pažymėtose teritorijose, skirtose ūkinei ir kitai veiklai;
 - kitose vietovėse – pagal žemės sklypų ar jų grupių detaliuosius planus.
3. Išduodant sąlygas detaliųjų planų rengimui, gali būti nurodoma prieš tai parengti infrastruktūros plėtros specialųjį planą.
4. Rengiant specialiuosius ir detaliuosius planus gamtinio karkaso teritorijose, privalo būti atliktas sprendinių pasekmių poveikio aplinkai ir kraštovaizdžiui vertinimas.
5. Teritorijos, kuriose gali būti pakeista pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis:
 - 5.1. Žemės ūkio paskirtis į miškų ūkio paskirtį gali būti pakeista:
 - 1) atlikus žemės sklypo kadastrinius matavimus ir nustačius, kad apaugusio ar įveisto miško plotas sudaro 90 proc. ir daugiau žemės sklypo ploto;
 - 2) atidalintam mišku apaugusiam žemės sklypui pagal parengtą žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projektą.
 - 5.2. Žemės ūkio ar miškų ūkio paskirtis į kitą paskirtį gali būti pakeista:
 - 1) atidalijus namų valdos žemės sklypą;
 - 2) tais atvejais, kai paskirtis nustatyta pagal detalųjį planą.
6. Visuomeninės paskirties pastatų (gaisrinių ir kt.) statybai žemės naudojimo paskirtis ir būdas (pobūdis) keičiami bei (esant reikalui) žemė paimama visuomenės poreikiams pagal savivaldybės administracijos parengtus detaliuosius planus.

5. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGA

5.1. Apsaugos principai

Pasvalio rajono teritorijos bendrojo plano kultūros paveldo dalies koncepcija nustato šioje teritorijoje esančių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorinės apsaugos prioritetus ir principus 20 metų laikotarpiui. Jie grindžiami Valstybės ilgalaikės raidos strategija (*Žin.*, 2002, Nr. 113-5029), Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais (*Žin.*, 2002, Nr. 110-4852), Nacionaline darnaus vystymosi strategija (*Žin.*, 2003, Nr. 89-2039).

Bendrojo plano kultūros paveldo dalies tikslus ir uždavinius lemia darnios plėtros nuostatos: nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimas laikomas integralia Savivaldybės teritorijos plėtros dalimi, siekiama kultūros paveldo objektų tvarkybos augimo ir platesnio jų naudojimo visuomenės reikmėms.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga grindžiama kultūros ir gamtos apsaugos bei nekilnojamojo ir nematerialaus kultūros paveldo integralumo siekiais.

Išskirtinę reikšmę saugant Pasvalio rajono kultūros vertybes tikslinga teikti statinių kompleksams ir urbanistikos paveldui.

5.2. Apsaugos prioritetai

Atsižvelgiant į kultūros paveldo objektų bei vietovių vertingąsias savybes, sklaidą ir būklę, laikoma, kad pirmaeiliai tvarkytini kultūros paveldo objektai ir vietos, pasižymintys didžiausiu kultūriniu turistiniu potencialu, bei objektai, kuriems gresia didžiausias išnykimo ar vertingųjų savybių praradimo pavojus.

Pasvalio rajono kultūros paveldo istorinį kultūrinį potencialą didžiaja dalimi lemia architektūros ir urbanistikos paveldo objektų ir vietovių gausa ir jų kultūrinė vertė bei archeologijos paveldo objektų savitumas. Šių objektų ir vietovių visuma labiausiai įtakoja kultūrinį istorinį kraštovaizdį, kuriam būdinga tipologinė ir struktūrinė įvairovė, kompleksiskumas, Lietuvos Šiaurės Vidurio regiono kontekste išskirtinė kraštovaizdinė ir istorinė vertė. Turizmo plėtotei svarbiu rajono kultūros paveldo vertybių teritorinės sklaidos ypatumu yra vertingų dvarų sodybų lokalizacija šalia Via Baltika magistralės, kitų svarbių kultūros paveldo objektų ir vietovių lokalizacija prie upių bei siaurojo geležinkelio.

Įvertinus dabartinę kultūros paveldo objektų vertę ir būklę, laikoma, kad ypač skubiai tvarkytinos į Kultūros vertybių registrą įtrauktos rajono dvarų sodybos bei jų fragmentai, saugomi kaip kultūros vertybės.

Prioritetinėmis Pasvalio rajono nekilnojamojo kultūros paveldo naudojimo kryptimis laikytina kultūrinis ir kaimo turizmas bei rekreacija. Šioms paskirtims tikslinga pirmaeiliai pritaikyti dvarų paveldo kompleksus bei nekilnojamojo kultūros paveldo objektus ir vietas, esančius kultūros vertybių sandraupos arealuose¹: Vaškų, Pamiškių, Pasvalio, Joniškėlio ir Pušaloto (žr. brėž. Esama būklė. Kultūros paveldas), bei šalia turizmo maršrutų, kertančių Pasvalio rajono teritoriją.

5.3. Tvarkybos ir naudojimo principai

Remiantis LR Nekilnojamųjų kultūros paveldo apsaugos įstatymo 3 str. 1 p., visi objektai, saugoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės pagal įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo įgyvendinimo“ 9 straipsnį, pripažįstami Kultūros vertybių registre registruotomis nekilnojamosiomis kultūros vertybėmis.

Visų objektų, įrašytų į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, teritorijoms ir jų apsaugos zonoms yra taikomi LR vyriausybės Specialiųjų Žemės ir miško naudojimo sąlygų XIX p. reikalavimai (Žin., 1992 08 10, Nr. 22-652).

Kultūros paveldo objektai, esantys Biržų regioninio parko kompleksiniame Tatulos kraštovaizdžio draustinyje, saugomi pagal šio parko nuostatus, apsaugos reglamentus ir teritorijų planavimo dokumentus.

Kultūros paveldo objektų teritorijos ir apsaugos zonos bei jų tvarkybos ir naudojimo reikalavimai nustatomi jų apsaugos specialiaisiais planais. Siekiant išsaugoti rajono istorinio kraštovaizdžio reliktus tikslinga apsaugos specialiuosius planus parengti ir nustatytiems kultūros vertybių sandraupos arealams.

Į Kultūros vertybių registrą įtrauktų saugomų objektų ir vietovių paveldosaugos reikalavimai konkretizuojami šių objektų bei vietovių apsaugos reglamentais.

Siektina, kad dvarų sodybos su parkais Nekilnojamojo turto registre būtų įteisintos kaip vientisi daiktinės teisės objektai. Tikslinga numatyti priemones, reikalingas planuoti vieningą saugomų statinių kompleksų, kurie yra privatizuoti dalimis, tvarkybą.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos uždaviniai sprendžiami numatant būdus saugoti vietos nematerialųjį kultūros paveldą, gaivinti tradicinius amatus ir verslus. Vietos bendruomenės turi būti skatinamos teikti svarbius joms objektus įtraukti į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, dalyvauti rengiant ir įgyvendinant kultūros vertybių apsaugos projektus ir programas.

¹ Nustatyti sandraupos arealai pasižymi didesniu kultūriniu istoriniu ir estetiniu potencialu nei kitos teritorijos. Esamos būklės brėžinyje pateikiami arealų pavadinimai yra sąlyginiai, nurodomi pagal juose esančias svarbesnias gyvenvietes.

II etapas. Bendrojo plano koncepcija

Tikslinga skatinti išlikusių autentiškų, etnine kultūrine verte pasižyminčių bei vaizdingame kraštovaizdyje įsikūrusių sodybų pritaikymą kaimo turizmui ir rekreacijai, nežiūrint, ar šios sodybos įtrauktos į Kultūros vertybių registrą. Šiose vietovėse tikslinga pirmaeiliai skatinti tradicinę gyvenseną bei senųjų amatų ir verslų plėtrą.

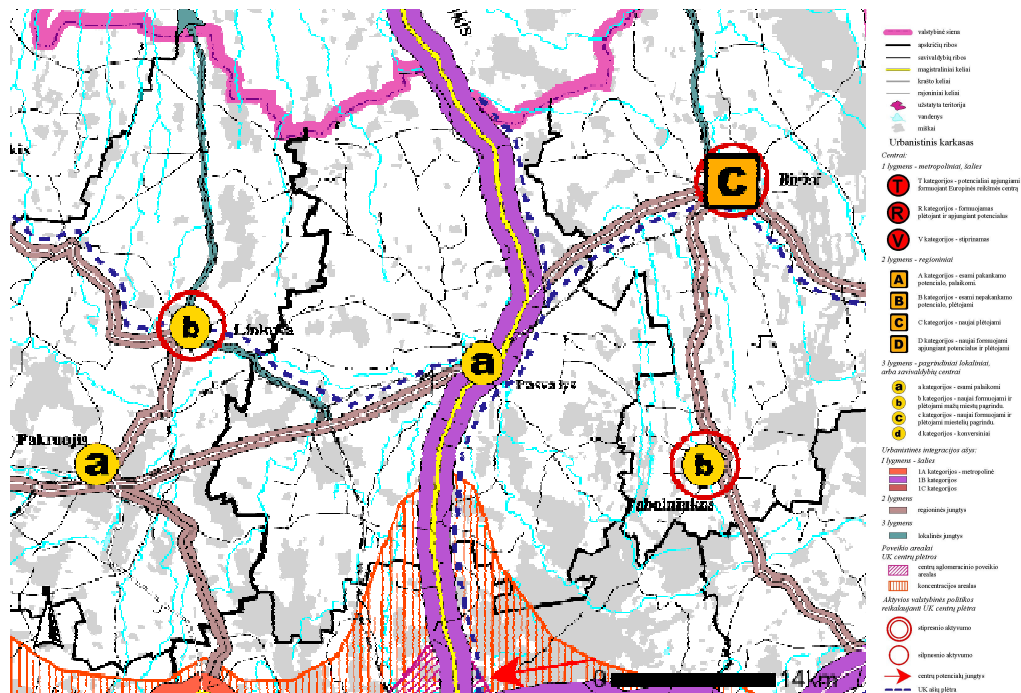
Tikslinga parengti restauravimo darbų, atliekamų privatiems objektams, prieinamiems visuomenei, sąnaudų kompensavimo mechanizmą, ir siekti jį įgyvendinti.

Bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringas) turi būti vykdoma periodiškai ir pagal reikalavimus, nustatytus atsižvelgiant į objektų tipologijos ypatumus, fizinę būklę, teisinę priklausomybę. Stebėsenos rezultatai: stebėjimo ir fiksavimo duomenys, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas, turi būti teikiami už kultūros paveldo vertybių apsaugą ir teritorijų planavimą atsakingoms institucijoms.

6. RAJONO SUSISIEKIMO SISTEMA

6.1. LR teritorijos ir apskrities bendrųjų planų nuostatos

Nacionalinio lygmens strategijos apibrėžiančios susisiekimo sistemos plėtros principus apžvelgtos Esamos būklės analizės metu. Bendrasis planas – pagrindinis dokumentas įvertinantis patvirtintas nacionalinio lygmens strateginio planavimo dokumentų nuostatas bei konkretizuojantis Lietuvos urbanistinės integracijos ašis. Pasvalio rajonas yra atokiau nuo esamų ir planuojamų pagrindinių Lietuvos urbanistinių integracijos ašių susikirtimo vietų ir koncentracijos arealų. Šio rajono karkasą formuoja ašys pavaizduotos 6.1 pav. ir išvardintos 6.1 lentelėje.



6.1 pav. LR Bendrojo plano urbanistinio karkaso ištrauka

Reikia pabrėžti, kad I, II ir III lygmens tinklas suformuotas ruošiant LR Bendrąjį planą, o savivaldybės lygmeniu gali būti formuojamas IV lygmens tinklas (vietinės jungtys). Pasvalio miestui yra suteiktas 3 lygmens **a** kategorijos statusas (esamas palaikomas pagrindinis lokalinio arba savivaldybės centras). 6.1 lentelėje yra išskirtos IV lygmens svarbiausios jungtys kurios jungia Pasvalio miestą ir rajono seniūnijų centrus (jungtys yra spindulinės, atitinkamai šiuose ruožuose eismo intensyvumas vienas iš didžiausių tarp rajoninių kelių), taip pat 2 radialiniai

keliai: 205 Pasvalio aplinkkelis ir 2904 Linkuva–Joniškėlis–Pumpėnai jungiantys I ir II lygmens kelius.

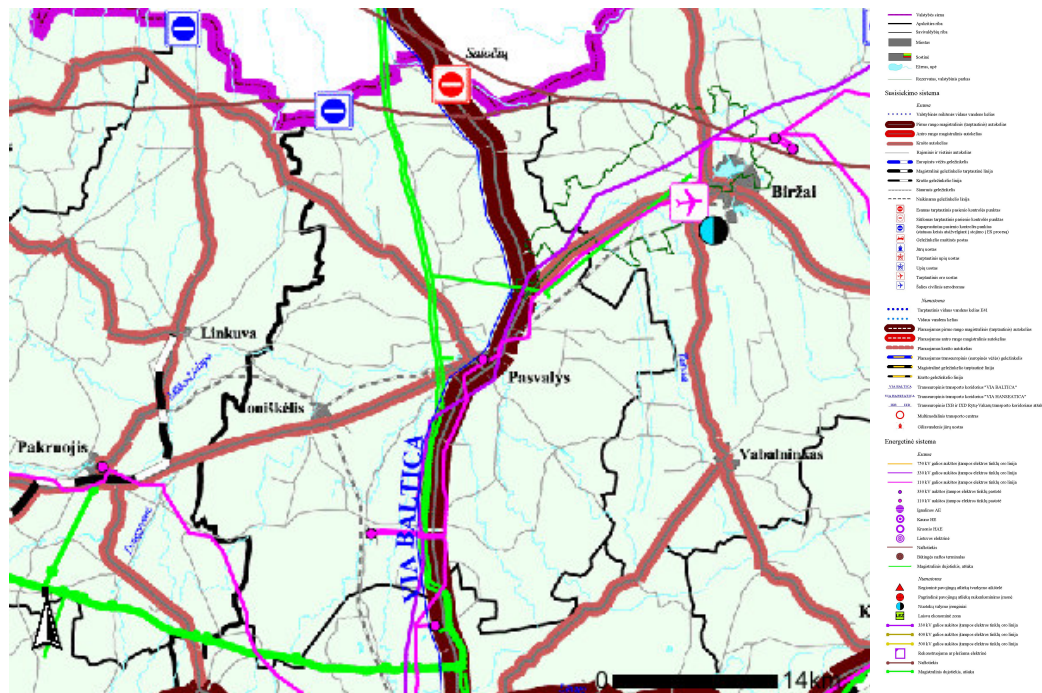
6.1 lentelė. Pasvalio rajone esančios urbanistinės integracijos ašys

Kategorija	Kelio pavadinimas	Kelio numeris	Kelio atkarpa einanti per Pasvalio rajoną	Kelio kategorija
1	2	3	4	5
I lygmuo- tinklas formuojamas magistralinių ir krašto kelių pagrindu, užtikrina metropolinių ir regioninių centrų sąveiką, skatina jų poveikio zonoje esančių lokalinių centrų plėtrą				
1B - tarptautinė	Panevėžys-Pasvalys-Ryga	A10	19,20-66,10 km	Magistralinis
II lygmuo-tinklas, jungiantis visus pagrindinius lokalinius centrus ir prijungiantis juos prie aukštesnio lygmens urbanistinės integracijos ašių				
Regioninė	Biržai – Raubonys	125	12,80-19,90 km	Krašto
Regioninė	Šiauliai – Pakruojis – Pasvalys	150	44,01-69,00 km	Krašto
III lygmuo- tinklas jungiantis pagrindinius lokalinius šalies centrus su aukštesnio lygmens urbanistinio karkaso ašimis arba vedantis į žemiausio lygmens (lokalius) valstybės sienos kirtimo punktus				
Lokalinė	Linkuva-Joniškėlis	2904	12,80-19,90 km	Rajoninis
IV lygmuo- vietinis tinklas jungiantis rajono lokalius centrus				
	Joniškis – Žeimelis – Pasvalys	209	41,88-65,05	Krašto
	Pasvalio aplinkkelis	205	0,00-4,50 km	Krašto
	Joniškėlis–Pumpėnai	2904	44,01-69,00 km	Rajoninis
	Tetervinai-Kiemėnai	3108	-	Rajoninis
	Pasvalys-Vabalninkas	3101	-	Rajoninis
	Papyvesiai-Krinčinas-Gulbinėnai	3110	-	Rajoninis

LR teritorijos bendrajame plane numatyta (6.2 pav.), kad Lietuvos transporto sistema būtų integruota į ES, ir siekiama darnios ir vieningos susisiekimo sistemos tikslų. LR bendrajame plane yra nurodytos tokios Pasvalio rajonui aktualios ir konkrečios transporto infrastruktūros plėtros kryptys:

1. Plėtoti ir modernizuoti tarptautinių automobilių kelių tranzitinio transporto koridorius (Via Baltica).
2. Pradėti I geležinkelio koridoriaus įgyvendinimą. Trasa dar nėra patvirtinta, tačiau vienas iš pastaruoju metu ruošiamų variantų trasuojamas Pasvalio rajonu.

Panevėžio apskrities bendrojo plano koncepcija apibrėžia Pasvalio rajono aplinkos viziją kaip švarią ir saugią. Tai būtų išplėtotas ir saugus, palanki gamtos saugai ir su transeuropine Via Baltica magistrale sujungta transporto sistema. Modernizuota gyvenamųjų rajonų viešoji infrastruktūra, išplėtotos žalios zonos ir pėsčiųjų bei dviračių takų tinklas. Apskrities plane išskeltas tikslas 3.1. formuoti subalansuotą susisiekimą.

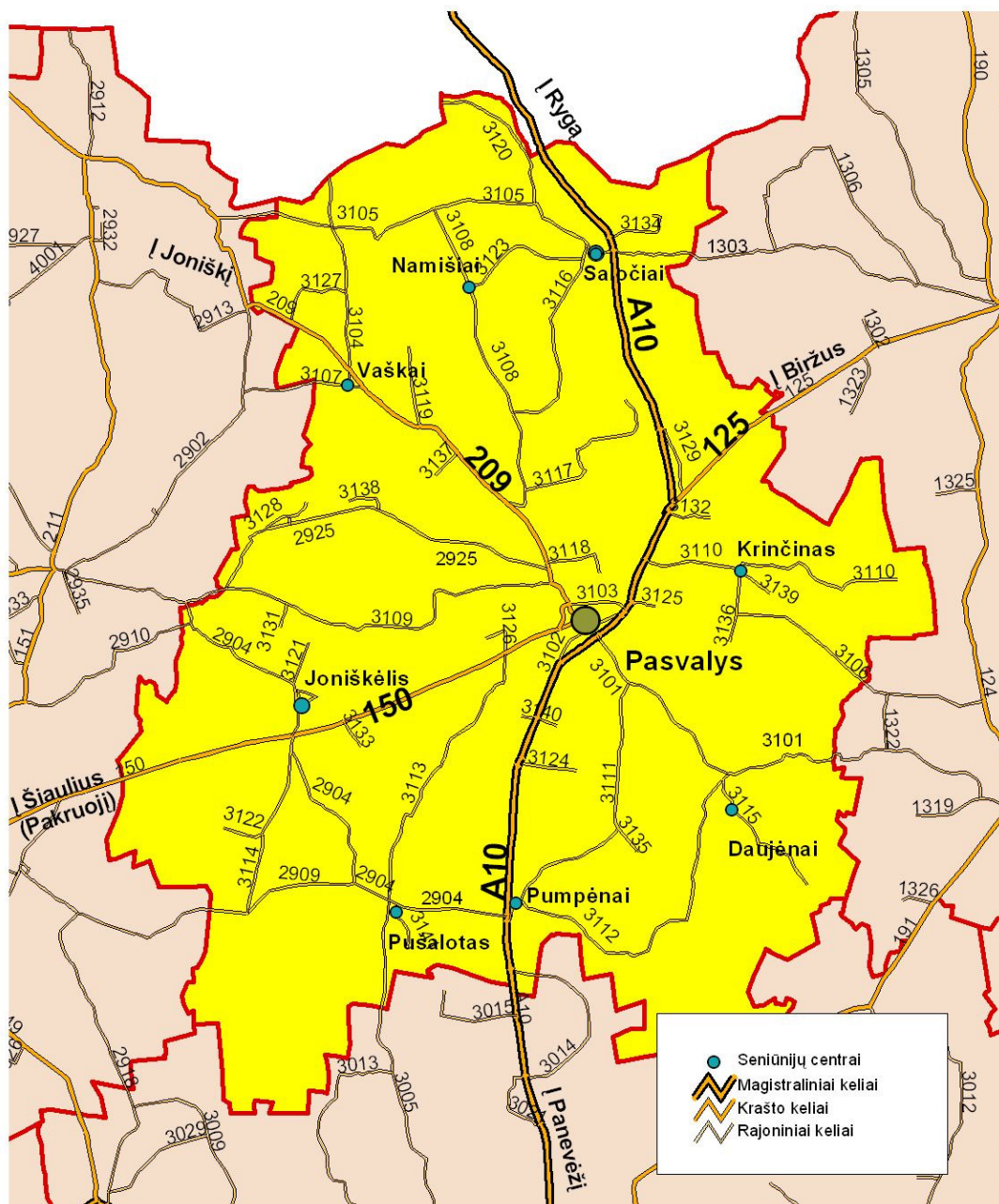


6.2 pav. LR Bendrojo plano techninės infrastruktūros ištrauka

Kelių transportas ir ypač Via Baltica ašis išliks svarbiausia Pasvalio rajono susisiekimo dalimi dar ateinantiems 20 metų. Kitos transporto rūšys ir jų infrastruktūra yra mažai išplėtota: Pasvalio rajone vandens transportui tinkamų upių nėra, taip pat nėra civilinių aerodromų turinčių tinkamumo naudoti pažymėjimus. Dar 20 amžiaus pradžioje išplėtotą siaurojo geležinkelio infrastruktūra nėra naudojama. Bevariklio transporto infrastruktūros plėtros planai panaudojant siaurojo geležinkelio sankasą šioje savivaldybėje yra apibrėžti Valstybinio turizmo departamento patvirtintame Nacionalinių dviračių trasų specialiajame plane.

Pasvalio rajono kelių susisiekimo sistemos karkasą sudaro jau minėtas magistralinis A10 kelias Panevėžys-Pasvalys-Ryga (veikiantis ir kaip Pasvalio aplinkkelis), bei krašto keliai (6.3 pav.). Tarptautinis A10 kelias Panevėžys-Pasvalys-Ryga aptarnauja rajoną šiaurės-pietų kryptimi. Krašto keliais pasiekiami supančių rajonų centrai (šiaurės-rytai, šiaurės-vakarai, pietūs-vakarai), o rajone esančių seniūnijų centrai pasiekiami rajoniniais keliais.

Nors magistraliniai ir krašto keliai susilieja ties Pasvalio miestu, suformuoti aplinkkeliai iš šiaurinės ir vakarinės miesto pusių apsaugo miestą nuo didelių tranzitinių srautų. Rajoniniai keliai atlieka srautų paskirstymo funkciją ir užžiedija atskiras pagrindinio kelių karkaso dalis. Pasvalio rajono valstybinių kelių tinklo struktūra (magistralinis, krašto ir rajoniniai keliai) yra palanki atskirų rajono miestų, gyvenviečių ir seniūnijų aptarnavimui.



6.3 pav. Pasvalio rajono kelių schema

6.2. Susisiekimo sistemos plėtros principai ir prioritetai

Pasvalio rajono susisiekimo sistemos plėtros tikslas – darni rajono susisiekimo sistema formuojanti tinkamas aplinkos sąlygas, ypatingą dėmesį skiriant Via Baltica ekonominio potencialo išnaudojimui, taip pat aplinkosauginių ir eismo saugumo problemų sprendimui.

Rajono susisiekimo infrastruktūros gerinimas įtakos tiek globalius (nacionalinius) tiek lokalius procesus. Susisiekimo infrastruktūra užtikrina tranzitinių srautų judėjimą ir ekonominį šalies gyvybingumą, visų svarbiausių paslaugų/poreikių prieinamumą vietos gyventojams

(sveikatos, socialinės priežiūros, mokslo, būsto ir kt.), susieja kaimynines bendruomenes tarpusavyje, užtikrina tinkamą resursų naudojimą ir aplinkos apsaugą, tinkamą gyvenamąją aplinką. Susisiekimo infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra sukuria tam tikrą kritinę masę, kuri tolimesnėje ateityje inicijuoja kitų sektorių plėtrą.

Susisiekimo sistemos plėtros principai yra detalizuoti Pasvalio rajono plėtros iki 2014 metų strateginiame plane. Papildomai surinktos informacijos apie Pasvalio rajono susisiekimo sistemos būklę Esamos būklės analizės metu ir atliktos SSGG analizės pagrindu buvo suformuluoti uždaviniai. Siekiant užsibrėžtų susisiekimo sistemos tikslų siūloma spręsti tokius pagrindinius uždavinius:

1. Via Baltica transporto koridoriaus dangos stiprinimas ir aptarnavimo/logistikos centrų kūrimas.
2. Pasvalio rajono kelių tarp svarbiausių **a** ir **b** kategorijos gyvenviečių rekonstrukcija, Pasvalio miesto aplinkkelių sistemos užbaigimas.
3. Pagerinus rajoninio kelio Nr. 3101 Pasvalys-Vabalninkas techninius parametrus ir pakėlus jo reikšmę iki krašto kelio reikšmės, užtikrinti geresnį tiesioginį Pasvalio rajono ryšį su Kupiškio.
4. Pasvalio rajono valstybinių rajoninių ir vietinių kelių su žvyro danga asfaltavimas, suteikiant prioritetą **a**, **b** ir **c** kategorijos gyvenviečių sujungimui.
5. Eismo saugumo priemonių diegimas avaringiausiuose ruožuose.
6. Viešojo transporto infrastruktūros plėtra ir riedmenų atnaujinimas.
7. Miestų susisiekimo sistemų gerinimas: Pasvalio miesto centrinės dalies gatvių rekonstrukcija, Joniškėlio miesto gatvių rekonstrukcija, pėsčiųjų takų rekonstrukcija ir tiesimas, pėsčiųjų tiltų statyba, gatvių apšvietimo tinklų atnaujinimas ir plėtra.
8. Bevariklio transporto infrastruktūros plėtra, siekiant didinti kelionių dviračiais ir pėsčiomis procentinę dalį urbanizuotose teritorijose.

Šių uždavinių sprendimas pagal kompetenciją priskirtinas tiek nacionalinei tiek vietinei valdžiai. Siekiant įgyvendinti nacionalines strategijas ir vietinės valdžios prioritetus uždaviniai turėtų tapti bendrais rajono susisiekimo sistemos funkciniais prioritetais.

6.3. Perspektyvinis automobilizacijos lygis ir transporto srautai

Šiuo metu Lietuvoje transportų srautų augimas tiesiogiai priklauso nuo automobilizacijos lygio augimo, tačiau užsienio šalių praktika rodo, kad visiško ryšio laikui bėgant nebelieka. Tai iš esmės susiję su tuo, kad per ilgesnį laiką pakinta labai daug kintamųjų įtakančių automobilių naudojimo lygį, pvz. tokie, kaip kuro kainos, automobilių technologijos, gyventojų pajamos ir elgsena. Pasvalio rajono automobilizacijos duomenys surinkti iš statistikos metraščių. Duomenys yra pateikti 6.2 lentelėje.

6.2 lentelė. 1000-iui gyventojų tenka individualių lengvųjų automobilių

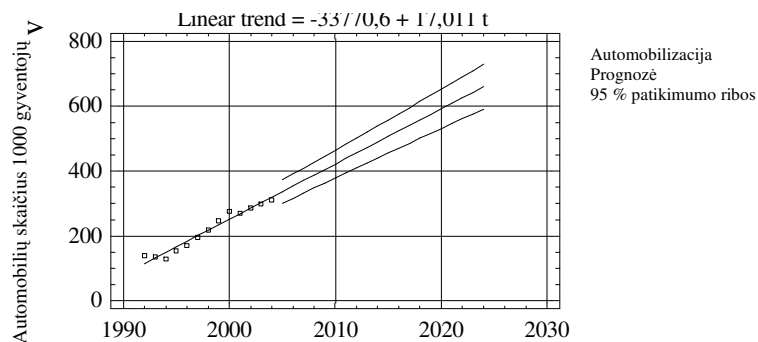
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vidutiniškai Lietuvoje	185	201	226	249	276	315	304	316	336	354
Pasvalio r. sav.	153	170	196	217	246	276	270	287	298	311

Lyginant duomenis reikia pastebėti, kad automobilizacijos lygis yra žymiai mažesnis nei Lietuvos vidurkis, taip pat mažiausias tarp Panevėžio apskrities rajonų. Per pastaruosius 9 metus automobilizacija didėja vidutiniškai 11 % per metus.

Atlikus šių duomenų statistinę analizę ir palyginus alternatyvius modelius gauta, kad geriausiai prognozė yra aprašoma tiesiniu modeliu (6.4 pav.), o priklausomybės lygtis yra tokia:

Automobilizacijos lygis Pasvalyje 1000 gyventojų = $-33770,6 + 17,011 t$, čia t yra metai.

Šiuo atveju prognozei naudotų stebėjimų skaičius $N=10$.



6.4 pav. Automobilizacijos prognozė Pasvalio rajone (aut./1000 gyventojų)

Kaip rodo Vakarų šalių praktika, automobilizacijos lygio augimas priklauso nuo ekonominės situacijos ir dažniausiai rinka pasiekia prisisotinimą ties 450-500 aut./1000 gyv.

riba Pasvalyje tai numatoma apie 2014-2015 metus.

Transporto srautų prognozė (6.3 lent.) yra atlikta remiantis automobilizacijos lygio prognoze Pasvalio raj. ir Esamos būklės analizės metu nustatytomis tendencijomis, t.y. prognozuojama, kad vidutinis automobilizacijos augimas per metus keliuose sieks 5 % ir tokiais pat dydžiais augs vidutinis metinis paros eismo intensyvumas. Labai spartus transporto srauto vidutinis metinis augimas prognozuojamas tik kelyje A10 – 7 %. Šis šuolis susijęs su Lietuvos įstojimu į ES (tranzitiniais srautais) ir tolimesniu tarptautinės prekybos atsigavimu.

6.3 lentelė. Vidutinio metinio paros eismo intensyvumo kitimo prognozė Pasvalio rajono keliuose

Kelio Nr.	Kelio pavadinimas	Kelio km.	Posto Nr.	Metinis vidurkis 2005	2005		2010		2020	
					Lengvojo transporto intensyvumas aut./para	Krovininio transporto intensyvum. aut./para	Lengvojo transporto intensyvumas aut./para	Krovininio transporto intensyvum. aut./para	Lengvojo transporto intensyvumas aut./para	Krovininio transporto intensyvum. aut./para
Magistraliniai keliai										
A10	Panevėžys-Pasvalys-Ryga	32,8	S0620	5370	3930	1440	6681	2448	9432	3456
		45,75	S0630	5267	3724	1543	6331	2623	8938	3703
Lietuvos magistralinių kelių vidurkiai				6292	5297	995	9005	1692	12713	2388
Krašto keliai										
125	Biržai-Raubonys	18,55	S1530	2314	2097	217	3164	327	4225	437
150	Siauliai-Pakruojis-Pasvalys	63,95	S2110	1594	1382	212	2085	320	2784	427
209	Pasvalys-Žeimelis	8,3		771	707	64	1067	97	1424	129
Lietuvos krašto kelių vidurkiai				1617	1469	148	2217	223	2960	298
Rajoniniai keliai										
2909	Pakruojis-Klovainiai	0,3		999	919	80	1387	121	1852	161
3102	Brizdgalė-Pasvalys	0,3		1042	972	70	1467	106	1958	141
3121	Joniškėlis-Nartekiai	0,2		870	831	39	1254	59	1674	79
3125	Diliauskai-Kiemeliai	0,2		982	852	130	1286	196	1717	262
Lietuvos rajoninių kelių vidurkiai				318	3544	453	5348	684	7140	913

Esamos būklės analizės metu buvo išsamiai aptarta rajono kelių struktūra pagal dangas. Pasvalio rajone šiuo metu yra asfaltuota apie 233,23 km (56,08 %) valstybinių kelių, numatoma iki 2025 metų asfaltuoti dar papildomai apie 59 km kelių (70 %).

6.4. Viešojo transporto plėtros koncepcija

Pagal pateiktą UAB „Pasvalio autobusų parkas“ informaciją rajone yra aptarnaujama apie 40 priemiestinių autobusų maršrutų (6.5 pav.). Autobusų plovyklos įrengimas, asfaltbetonio dangos atnaujinimas autobusų stotyje ir parko teritorijoje, kuro bazės, atitinkančios aplinkosauginius standartus, įrengimas yra pagrindiniai infrastruktūros gerinimo darbai, kuriuos reikia atlikti, kad būtų sudarytos sąlygos tinkamai eksploatuoti transporto priemones.

Siekiant didinti viešojo transporto patrauklumą, galima pagerinti informacijos keleiviams pateikimą: miestelių stotelėse patalpinti maršrutų schemas kartu su tvarkaraščiais, stotelėse pateikti nuorodas į nuolat atnaujinamą internetinį puslapį.

Pasvalio miestas priemiestiniais autobusų maršrutais yra sujungtas su seniūnijų centrais ir didesnėmis gyvenvietėmis, dažniausiai pavežami moksleiviai iki mokyklų ir namus,

[illegible]

6.5 pav. Priemiestinių autobusų maršrutų schema

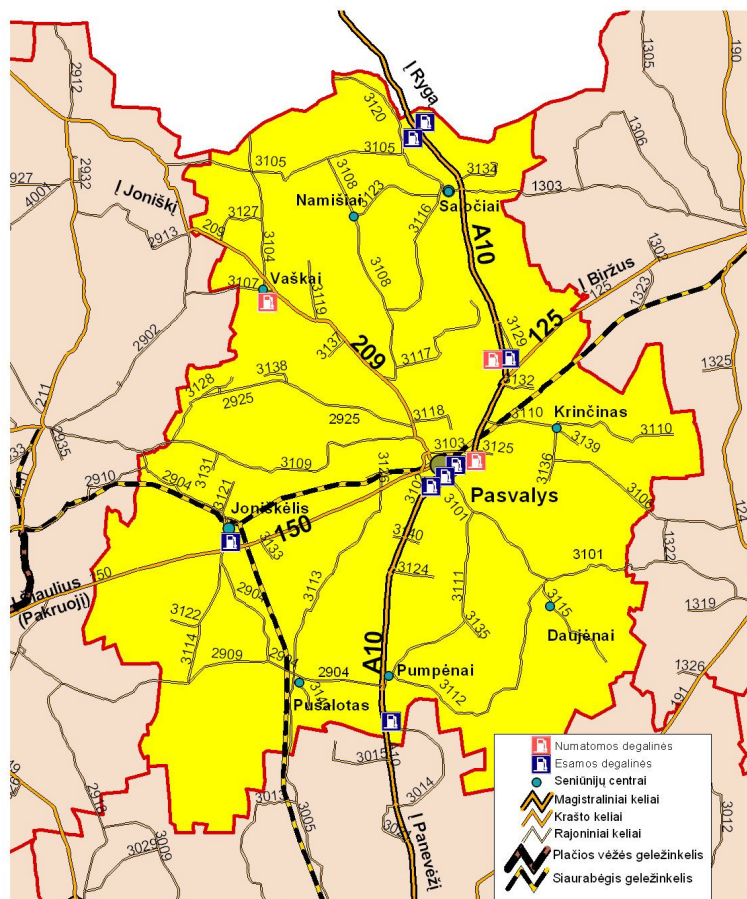
6.5. Geležinkelių plėtros koncepcija

Šiuo metu dar nėra nuspręsta, per kuriuos miestus turi eiti Rail Baltica trasa nuo Kauno iki Rygos. Svarstomo dvi pagrindinės trasos alternatyvos: 1) Kaunas-Gaižiūnai-Radviliškis-Šiauliai-Joniškis-Ryga; 2) Kaunas-Karmėlava-Panevėžys-Joniškis-Ryga. Ruošiama išsami galimybių studija, kuri turėtų galutinai atsakyti į klausimą, kaip bus trasuojama Rail Baltica. Planavimo dokumentų įtvirtinančių šias trasas kol kas nėra.

LR teritorijos bendrajame plane buvo numatyta, kad Rail Baltica trasa bus artima 1-ajai alternatyvai. Nors 2-oji alternatyva nėra įtvirtinta teritorijų planavimo dokumentuose, tačiau ji koncepcijoje įvertinama.

6.6. Degalinių tinklas

Pasvalio rajonas yra pasiruošęs specialųjį degalinių išdėstymo planą, kuriame buvo numatyta 10 degalinių (6.6 pav.). Šiuo metu 8 degalinės yra pastatytos, numatoma pastatyti dar 2. Koncepcijoje siūloma numatyti galimybę statyti vieną degalinę prie Vaškų miestelio.



6.6 pav. Degalinių išdėstymas Pasvalio rajone pagal paruoštą specialųjį planą ir siūloma plėtra

6.7. Susisiekimo sistemos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai

Kelių priežiūros, reglamentavimo, eksploatavimo ir apsaugos principus nusako šie teisės aktai, reglamentai ir normatyvai:

- 1) Kelių įstatymas, LR Seimas 2002 m. spalio 3d. Nr.IX-1113;
- 2) Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, LR Vyriausybė, 2003-01-28 nutarimas Nr. 110;
- 3) Statybos techninis reglamentas STR 2.06.03:2001 „Automobilių keliai“;
- 4) Automobilių kelių techninė priežiūra, ST 8871063.09:2004;
- 5) Kelių priežiūros vadovas, Patvirtinta Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. V-103.

Konkretūs kelių tinklo priežiūros ir plėtros darbai apibrėžti 2002 - 2015 metų Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programoje.

7. RAJONO INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

7.1. Įvadas

Pasvalio rajono teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros koncepcija parengta vadovaujantis šiais dokumentais:

- ❑ Pasvalio rajono teritorijos bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros esamos būklės analizės išvados;
- ❑ Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu (Žin., 2002, Nr.110-4852);
- ❑ rengiamu Panevėžio apskrities teritorijos bendruoju planu;
- ❑ Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr. 113-5029);
- ❑ Valstybine aplinkos apsaugos strategija (Žin., 1996, Nr. 103-2347);
- ❑ Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029);
- ❑ Nacionaline energetikos strategija (Žin., 2007, Nr. 11-430);
- ❑ Vandentvarkos ūkio (vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo) plėtros strategija (Žin., 2005, Nr. 8-245);
- ❑ Valstybinių strateginių atliekų tvarkymo planu (Žin., 2002, Nr. 40-1499),
- ❑ Pasvalio rajono plėtros iki 2014 metų strateginiu planu;
- ❑ Panevėžio regiono plėtros planu 2004 – 2006 metams (priimto Panevėžio regiono plėtros tarybos 2004 m. kovo 19 d. sprendimu Nr. R2-4);
- ❑ Lietuvos Respublikos galiojančiais teisės aktais.

Pasvalio rajono savivaldybės teritorijoje gali vykti kryptingai nereguliuojama (neplanuojama) ir reguliuojama infrastruktūros plėtra. Tuo atveju, jei bendrojo plano inžinerinės infrastruktūros dalies sprendimai nebūtų įgyvendinami, vyktų nereguliuojama ar menkai reguliuojama infrastruktūros plėtra. Reguliuojama plėtra, kai Pasvalio rajono savivaldybės teritorijoje įgyvendinamos bendrajame plane suformuluotos inžinerinės infrastruktūros (vandentiekio ir vandenvalos, atliekų tvarkymo, elektros tiekimo, šilumos ūkio, gamtinių dujų tiekimo, telekomunikacijų ir ryšių) vystymo koncepcijos nuostatos, užtikrintų sistemingą rajono infrastruktūros vystymą palaipsniui prioritetų tvarka įgyvendinant bendrojo plano sprendimus, efektyviai panaudojant finansinius išteklius ir darant mažiausią neigiamą poveikį aplinkai.

Urbanistinė rajono struktūra daro didelę įtaką investicijų į inžinerinės infrastruktūros plėtrą efektyvumui. Decentralizuotos koncentracijos alternatyva, lyginant su urbanistine Status quo alternatyva, inžinerinės infrastruktūros plėtojimo požiūriu yra palankesnė, nes

kompaktiškas vartotojų išsidėstymas ir tankus teritorijų užstatymas sudaro sąlygas teikti tos pačios kokybės komunalines paslaugas mažesnėmis sąnaudomis.

7.2. Vandentieka ir vandenvala

Perkeliant pagrindinius reikalavimus vandentiekai ir vandenvalai, išdėstyti Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės dokumentuose, numatoma:

1. Iki 2010 m. kiekvienoje didesnėje kaip 2000 gyventojų gyvenvietėje turi veikti centralizuota nuotekų surinkimo sistema.
2. Nuo 2010 m. visoms gyvenvietėms, kuriose gyventojų skaičius yra tarp 10 tūkst. ir 100 tūkst., turi būti nustatomi aplinkosauginiai reikalavimai visoms į aplinką išleidžiamoms paviršinėms nuotekoms.
3. Pasiiekti, kad iki 2014 m. viešasis vandens tiekėjas tinkamos kokybės vandeniu aprūpintų daugiau nei 95% rajono gyventojų.
4. Iki 2015 m. visose gyvenvietėse, kuriose gyventojų skaičius viršija 2000, turi būti įrengti nuotekų valymo įrenginiai.
5. Iki 2015 m. visose gyvenvietėse, kuriose gyvena daugiau nei 10 tūkst. gyventojų nuotekų valymo įrenginiuose turi būti šalinamas fosforas ir azotas.
6. Iki 2015 m. kiekvienoje gyvenvietėje, kurioje gyvena mažiau nei 2000 gyventojų turi veikti centralizuota nuotekų šalinimo sistema.
7. Nuo 2015 m. visoms gyvenvietėms, kuriose gyventojų skaičius mažesnis nei 10 tūkst., turi būti nustatomi aplinkosauginiai reikalavimai visų į aplinką išleidžiamų paviršinių nuotekų tvarkymui.

Atsižvelgiant į anksčiau paminėtus reikalavimus, Pasvalio rajone siūloma vandentvarkos sistemai taikyti vystymo koncepciją. O Status quo koncepciją taikyti tik neseniai sutvarkytoms vandentvarkos sistemoms (Kalno gyvenvietėje; šiuo metu įgyvendinamas Tetervinų gyvenvietės vandentvarkos ūkio vystymo projektas). Pagal vystymo koncepciją numatoma vandentiekio sistemas plėsti ir tankinti taip, kad jos būtų prieinamos kuo didesniai gyventojų skaičiui.

Taip pat siūloma vandentvarkos sistemas įrengti tose gyvenvietėse, kuriuose šiuo metu šių sistemų nėra. Šių projektų įgyvendinimo eiliškumas priklauso nuo gyventojų skaičiaus. Ten, kur šiuo metu gyvena didesnis gyventojų skaičius arba yra numatomas gyventojų skaičiaus augimas (dėl įvairių socialinių ir ekonominių sąlygų), tose gyvenvietėse ar jų dalyse vandentvarkos ūkis turėtų būti tvarkomas pirmiausia.

Pasvalio rajone ne visose gyvenvietėse, kur yra vandentiekos sistema, yra ir centralizuota nuotekų šalinimo sistema. Todėl yra reikalinga įrengti nuotekų surinkimo sistemas ten, kur šiuo metu yra tik vandentiekos sistemos (Saločių, Pumpėnų, Kriklinų, Rinkūnų, Vilkiškių, Puškorių gyvenvietės). Tose gyvenvietėse, kur yra centralizuotas nuotekų šalinimas, tačiau nėra vandentiekio sistemos (Kiemelių, Lavėnų, Nairių, Narteikių, Pajiešmenių gyvenvietės), turėtų būti įrengiama vandentiekos sistema.

Daugelis sistemų Pasvalio rajone yra patenkinamos arba prastos būklės. Daugumą jų reikalinga renovuoti. Renovuojant vandentiekio sistemas ir atsisakius susidėvėjusios įrangos, ją būtina demontuoti bei saugiai pašalinti, kad ji nebūtų potencialios taršos šaltinis tiek aplinkosauginiu, tiek kraštovaizdžio atžvilgiu, taip pat tokia įranga neturi keli pavojaus žmonių sveikatai. Ne visi tinklai Pasvalio rajone yra inventorizuoti, todėl yra siūloma parengti vandentvarkos specialųjį planą, kurio pagalba būtų parengta vandentvarkos ūkio inventorizacija.

Pasvalio rajone dar ne visas vandenvietes prižiūri UAB „Pasvalio vandenys“. Todėl norint išvengti galimos taršos bei užtikrinti, kad gyventojams bus tiekiamas geros kokybės vanduo, reikalinga parengti visų vandenviečių perėmimo planą.

Siekiant užtikrinti tinkamą geriamojo vandens kokybę, būtina užtikrinti sanitarinėms apsaugos zonoms keliamų reikalavimų laikymąsi bei, kur reikia, įrengti vandens kokybę gerinančius įrenginius.

Stengiantis, kad kuo mažiau būtų teršiama aplinka, reikalinga užtikrinti gerą nuotekų valymo įrenginių darbą. Todėl būtina renovuoti senus ir nebetinkamus eksploatuoti nuotekų valymo įrenginius bei užtikrinti, kad nuotekos būtų išvalomos iki nuotekų tvarkymo reglamente ir ES direktyvoje dėl miesto nuotekų valymo išdėstytų reikalavimų.

Tose Pasvalio rajono gyvenvietėse, kuriose esamo gaisrinio vandentiekio sistemos pajėgumai neatitinka poreikio, būtina numatyti reikalingos įrangos diegimą. Patartina vandentvarkos specialiajame plane numatyti priemones skirtas gaisrinio vandentiekio plėtrai.

Lietaus nuotekų centralizuota šalinimo sistema neatitinka jai keliamų reikalavimų, dažnai neturi inventorizacijos dokumentų. Todėl siūloma parengti vandentvarkos ūkio specialųjį planą, kuriame kartu su kitomis problemomis būtų nagrinėjama ir lietaus nuotakynės plėtra bei sistema būtų inventorizuota. Projektuojant ir renovuojant šias sistemas būtina numatyti priemones skirtas šių nuotekų valymui. Tai ypač svarbu didesnėms gyvenvietėms bei pakelėms šalia intensyvaus srauto kelių bei gatvių. Šie darbai turėtų būti derinami su kelio rekonstrukcijos projektais. Siūloma lietaus nuotekų sistemos įrengimo ar renovacijos darbus įtraukti į kelių rekonstrukcijos projektus.

7.3. Atliekų tvarkymas

Perkeliant pagrindinius atliekų tvarkymui keliamus reikalavimus, išdėstytus Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės dokumentuose, numatoma:

1. Iki 2010 m. 90 % netinkamų eksploatuoti transporto priemonių turi būti surenkama ir perdirbama; o iki 2015 m. 95 % netinkamų eksploatuoti transporto priemonių turi būti surenkama ir perdirbama.
2. Nuo 2010 m. regeneruoti arba perdirbti į kurą ne mažiau kaip 50 % alyvos atliekų nuo bendro į rinką per metus patiekto alyvos kiekio.
3. Iki 2010 m. turi būti sukurta atskira kombinuotųjų pakuočių surinkimo ir perdirbimo sistema ir/ar turi būti pradėta jas deginti išgaunant energiją.
4. Iki 2010 m. per metus būtų surenkama perdirbti ne mažiau kaip 6 % popieriaus, 3 % stiklo, 2% plastikų lyginant su visų komunalinių atliekų kiekiu.
5. Iki 2012 m. turi būti rekultivuoti visi uždaryti sąvartynai.
6. Biodegraduojančios atliekos turi būti palaipsniui šalinamos iš bendro atliekų srauto. Iki 2010 m. šios atliekos turi sudaryti iki 75 %, lyginant su 2000 m., sąvartynuose šalintų biodegraduojančių komunalinių atliekų. Iki 2013 m. šis biodegraduojančių atliekų šalinimo sąvartyne procentas turi sumažėti iki 50 %, o 2020 m. turi pasiekti 35 % ribą.

Remiantis šiais reikalavimais Pasvalio rajone numatoma plėsti centralizuotą atliekų surinkimo sistemą.

Pasvalio rajone siūloma įrengti atitinkantį poreikius konteinerinių aikštelių skaičių. Konteinerinėse aikštelėse reikalingas įrengti konteinerių kiekis ir tūris turi atitikti atliekų susidarymo kiekius. Nesant galimybių įrengti didesnio tūrio ar daugiau konteinerių, siūloma numatyti dažnesnį konteinerių tuštinimo grafiką. Konteinerinėse aikštelėse turi būti atitinkantis poreikius atskiram antrinių atliekų rūšiavimui skirtų konteinerių skaičius. Taip pat reikalinga skatinti atliekų rūšiavimą jų susidarymo vietoje. Užtikrinti, kad centralizuota atliekų surinkimo sistemą būtų prieinama visiems rajono gyventojams.

Pasirūpinti, kad toksinės ir pavojingos, elektros ir elektroninės įrangos atliekos, susidariusios namų ūkiuose, būtų saugiai surenkamos specialiai tam įrengtuose surinkimo punktuose arba apvažiavimo būdu bei perduodamos utilizuoti ar perdirbti.

Siekiant pagerinti Pasvalio rajono ekologinę būklę, bei laikantis anksčiau minėtų reikalavimų reikalinga baigti likviduoti bei rekultivuoti visus Pasvalio rajono sąvartynus.

Stengiantis, kad miestų ir didesnių gyvenviečių viešosiose vietose – parkuose, skveruose, aikštėse – būtų mažinama aplinkos tarša, patartina įrengti daugiau viešo naudojimo šiukšliadėžių.

7.4. Elektros tiekimas

Kadangi Pasvalio rajono aprūpinimo elektra infrastruktūra yra gerai išplėtotą ir užtikrina patikimą elektros tiekimą vartotojams, esama schema turėtų būti išlaikoma.

Turi būti rekonstruojami nusidėvėję elektros tinklai, siekiant užtikrinti elektros tiekimo patikimumo ir kokybės reikalavimus, didinti elektros tiekimo efektyvumą. Ties esamais ir planuojamais elektros tiekimo tinklais ir įrenginiais turi būti išlaikomos apsaugos zonos bei jų tvarkymo režimas.

Rekonstruojant orinius elektros tiekimo tinklus, ypač urbanizuotose teritorijose, turėtų būti įvertinta galimybė tinklus pakloti po žeme, nes tai sudarytų sąlygas elektros tiekimo patikimumui ir saugumui didinti, natūralaus kraštovaizdžio išlaikymui. Naujai užstatomose teritorijose elektros tiekimo tinklai, kai tai techniškai pagrįsta, turi būti klojami po žeme.

Rajone turi būti skatinamas efektyvus elektros vartojimas. Tam turi būti rengiamos informacinės kampanijos apie elektros taupymą. Rekonstruojant esamas ir įrengiant naujas gatvių apšvietimo sistemas, turi būti diegiamos efektyvaus elektros vartojimo priemonės.

Pasvalio rajone, ypač esamose centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose, turėtų būti nagrinėjamos galimybės įrengti kogeneracinius įrenginius, pirmenybę teikiant įrenginiams, naudojantiems biokurą ar biomasę, gamtines dujas.

Pritraukiant privačią iniciatyvą, turėtų būti įrengtos nedidelės galios hidroelektrinės prie Svobiškio tvenkinio ant Mūšos upės ir Pasvalio tvenkinio ant Lėvens upės. Hidroelektrinių įrengimo potencialui įvertinti turi būti atlikta potencialių vietų naujoms hidroelektrinėms įrengti studija.

7.5. Šilumos ūkis

Pasvalio rajono aprūpinimo šiluma infrastruktūros plėtrai reglamentuoti turi būti parengtas rajono šilumos ūkio specialusis planas. Pagal nustatytą tvarką patvirtino ir peržiūrimo specialiojo plano sprendinius turi būti plėtojamos esamos centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemos. Rengiant ir vėliau peržiūrint specialųjį planą, turi būti įvertintos naujai užstatomų teritorijų aprūpinimo iš centralizuotų sistemų galimybės.

Kadangi Pasvalio rajono centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose yra didelis šilumos ir karšto vandens tiekimo technologinių nuostolių mažinimo potencialas, turi būti renovuojami nusidėvėję tinklai, naikinami karšto vandens tiekimo tinklai karšto vandens ruošimą perkeliant į pastatų šilumos punktus. Šilumos tiekimo sistemos turi būti modernizuojamos, sudarant sąlygas vartotojams savo nuožiūra reguliuoti šilumos suvartojimą. Atliekant šilumos tiekimo tinklų renovaciją, turi būti atliktas šilumos tiekimo tinklų trasų optimizavimas, atlikta nuodugni šilumos nuostolių analizė, siekiant identifikuoti atitolusius vartotojus, kurių atjungimas padidintų tinklų energinį ir ekonominį efektyvumą. Renovacijai tikslinga pasinaudoti finansinės paramos mechanizmais.

Siekiant užtikrinti sveiką aplinką Pasvalio rajono gyventojams, centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemose turi būti didinamas šilumos gamybos ir tiekimo efektyvumas, diegiami reikiamo efektyvumo išmetamų dūmų valymo įrenginiai. Atliekant centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemų Pasvalio rajone renovaciją ar didinant šilumos gamybos pajėgumus, turi būti užtikrinamas modernių efektyvesnių ir ekologiškesnių technologijų pritaikymas, įvertinamos atsinaujinančių energijos išteklių ir atliekinės šilumos naudojimo, kogeneracijos taikymo galimybės. Pasvalio rajoninei katilinei turi būti nustatyta sanitarinė apsaugos zona. Šią katilinę rekonstruojant, plečiant ar kitais teisės aktuose nustatytais atvejais turi būti atlikta atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo.

Energijos vartojimo efektyvumui pastatuose didinti, turėtų būti atlikti biudžetinių įstaigų pastatų energijos vartojimo auditai ir pagal auditų rezultatus, naudojantis prieinama finansine parama, pastatai turėtų būti renovuojami. Turi būti rengiamos informacinės kampanijos apie energijos taupymą, skatinamas daugiabučių namų bendrijų kūrimasis ir taip inicijuojami daugiabučių gyvenamųjų pastatų renovacijos projektai, panaudojant finansinės paramos mechanizmus.

Šalia kelių/gatvių turi būti rezervuotos teritorijos naujiems komunikaciniams koridoriams ir jų apsaugos zonoms, jei būtų tankinami ar plečiami šilumos tiekimo tinklai.

7.6. Dujų tiekimas

Pasvalio rajono teritorijoje nutiestas magistralinis dujotiekis į Latviją lemia didelę šio rajono dujotiekio tinklų reikšmę Lietuvos mastu.

Saugiam ir patikimam gamtinių dujų tiekimui turi būti išlaikomos apsaugos zonos ir tų zonų tvarkymo režimas ties esamais ir planuojamais dujotiekio tinklais ir įrenginiais. Atstumai nuo valstybinės svarbos magistralinių dujotiekių iki pastatų ir kitų statinių, turi būti tokie, kad užtikrintų tiek dujotiekio, tiek aplinkinių pastatų ar statinių saugią eksploataciją ir žmonių apsaugą normaliomis ir ypatingų situacijų sąlygomis.

Pasvalio rajono teritorijoje turi būti rezervuota teritorija planuojamiems valstybinės ir rajoninės svarbos objektams ir jų apsaugos zonoms:

1. 0,6 mlrd. m³ talpos Vaškų požeminei dujų saugyklai, kaip numatyta Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane.
2. Magistralinio dujotiekio atšakai į Joniškėlio dujų skirstymo stotį ir Joniškėlio dujų skirstymo stočiai.

Gamtinių dujų tinklai rajone, esant ekonominiam ir ekologiniam pagrįstumui, turi būti plečiami į naujai užstatomas teritorijas, ypač į potencialias pramonės plėtros teritorijas ir gyvenamąsias teritorijas, kuriose vystoma decentralizuota šilumos gamyba.

7.7. Telekomunikacijos ir ryšiai

Turi būti užtikrinama fiksuotojo ir judriojo telefoninio ryšio infrastruktūros plėtra tam, kad vartotojams būtų pasiūlytos vis kokybiškesnės ir modernesnės paslaugos.

Turi būti sudarytos sąlygos plačiajuosčio interneto infrastruktūros plėtrai pagal vykdomą projektą „RAIN“ ir kitus projektus, kad būtų galima plačiajuosčiu internetu pasinaudoti didžiojoje Pasvalio rajono teritorijos dalyje.

Turi būti plečiamas viešųjų interneto prieigos taškų tinklas. Svarbu, kad nauji taškai būtų diegiami labiausiai lankomose visuomeninės paskirties įstaigose – pašto skyriuose, bibliotekose ir pan. Rajono gyventojų kompiuteriniam raštingumui skatinti, turėtų būti organizuojami seminarai ir mokymai informacinių technologijų klausimais.

Turi būti numatytos teritorijos planuojamiems telekomunikacijų ir ryšių įrenginiams ir jų apsaugos zonoms.